

Položaj medicinskih tehničara u sestriinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji

---

Osonjački, Domagoj

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:834656>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-13**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**Sveučilište
Sjever**

Završni rad br. 1486/SS/2021

**Položaj medicinskih tehničara u sestrinstvu kao
rodno/spolno obilježenoj profesiji**

Domagoj Osonjački, 4438/601

Varaždin, rujan 2021. godine

Sveučilište Sjever

Odjel za Sestrinstvo

Završni rad br. 1486/SS/2021

Položaj medicinskih tehničara u sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji

Student

Domagoj Osonjački, 4438/601

Mentor

doc.dr.sc. Irena Canjuga

Varaždin, rujan 2021. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za sestrinstvo		
STUDIJ	preddiplomski stručni studij Sestrinstva		
PRISTUPNIK	Domszgoj Osonjački	JMBAG	0231037944
DATUM	02.09.2021.	KOLEGIJ	Sociologija zdravlja
NASLOV RADA	Položaj medicinskih tehničara u sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Position of man nurses in nursing as a sex/gender marked profession		
MENTOR	dr.sc. Irena Canjuga	ZVANJE	docent
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. doc.dr.sc. Marijana Neuberg, predsjednik 2. doc. dr.sc. Irena Canjuga, mentor 3. Marija Božičević, v.pred., član 4. Valentina Novak, pred., zamjenski član 5.		

Zadatak završnog rada

BROJ	1486/SS/2021
OPIS	<p>U sestrinstvu je prema statističkim podacima zaposleno više žena nego muškaraca što može dovesti do zaključka da se radi o ženskoj profesiji. U sestrijskoj profesiji izražena je društvena podjela uloga na ženske i muške, a tome u prilog ide i rodno određujući naziv ove profesije. Iako je iz godine u godinu broj medicinskih tehničara sve veći, oni se i dalje susreću sa stereotipima u svojoj profesiji.</p> <p>Cilj završnog rada je ispitati stavove pacijenata i medicinskog osoblja Objedinjenog hitnog bolničkog prijema KBC-a Zagreb prema sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji. Instrumenti koji će se koristiti u istraživanju su anketni upitnici. Osnovni skup iz kojega će biti izabran prigodni uzorak biti će punočetni pacijenti i medicinsko osoblje Objedinjenog hitnog bolničkog prijema KBC-a Zagreb.</p> <p>Završni rad će dati odgovore na pitanja mogu li se stavovi o sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji predviđati na temelju sociodemografskih varijabli, subjektivne procjene važnosti spola osobe koja pruža zdravstvenu njegu i iskustva primanja zdravstvene njege od strane medicinskih tehničara.</p>

ZADATAK DRUŽEN 02.09.2021.

POTPIS MENTORA

[Handwritten signature]

Predgovor

Zahvaljujem se dragoj i poštovanoj profesorici doc.dr.sc. Ireni Canjugi na prihvaćenom mentorstvu, susretljivosti i pomoći pri izradi Završnog rada.

Veliko hvala mojoj supruzi i obitelji na potpori i razumijevanju tijekom mog obrazovanja i pisanja ovog Završnog rada.

Hvala i mojim kolegama na uzajamnom pomaganju, kolegijalnosti i timskom radu na zajedničkom akademskom putu.

Sažetak

U sestrinstvu je prema statističkim podacima zaposleno više žena nego muškaraca što može dovesti do zaključka da se radi o ženskoj profesiji. U sestrijskoj profesiji izražena je društvena podjela uloga na ženske i muške, a tome u prilog ide i rodno određujući naziv ove profesije. Povijesni zapisi pokazuju da je netočna pretpostavka da je sestrinstvo oduvijek bilo žensko zanimanje. Iako je iz godine u godinu broj medicinskih tehničara sve veći, oni se i dalje susreću sa stereotipima u svojoj profesiji.

U okviru ovog rada provedeno je istraživanje o stavovima prema sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji. Metode korištene u istraživanju bile su anketni upitnici. Kreirana su dva različita anketna upitnika, prvi za pacijente i drugi za medicinsko osoblje. Pitanja i tvrdnje u anketnom upitniku za pacijente preuzeta su iz istraživanja *Stavovi pacijenata Opće bolnice Pula prema sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji* čiji su autori Roberto Licul i Stjepka Popović. Za korištenje anketnih upitnika dobivena je pismena suglasnost autora. Uzorak je izabran među punoljetnim pacijentima te medicinskim osobljem na Objedinjenom hitnom bolničkom prijmu KBC-a Zagreb. Za provođenje ovog istraživanja dobivena je suglasnost Etičkog povjerenstva KBC-a Zagreb.

Iz rezultata istraživanja provedenog u okviru ovog rada među 183 sudionika, od čega 100 medicinskih djelatnika i 83 pacijenta, vidljivo je da nekih velikih stereotipa prema medicinskim tehničarima u sestrijskoj profesiji nema, čak štoviše, velika većina pacijenata izjašnjava se da im nije bitan spol osobe koja im pruža zdravstvenu njegu. U stavovima medicinskog osoblja prema sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji postoje statistički značajne razlike s obzirom na spol, dob i obrazovanje sudionika. Što se tiče stavova pacijenata prema sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji, statistički značajna razlika u stavovima nailazi se u manjoj mjeri nego kod medicinskog osoblja i to samo s obzirom na spol sudionika.

Sestrijska profesija postaje sve izazovnije i pruža sve više mogućnosti za samoostvarenje medicinskih tehničara u profesionalnom smislu, a time se stvorio prostor za nadilaženje svih stereotipa unutar profesije. Ovakav neprestani napredak i profesionalizacija sestrijsstva otvaraju mogućnost da znanje, stručnost, kompetencije i izvrsnost u drugi plan stave stereotipe koji su nekada bili društveno prihvatljivi.

Ključne riječi

Sestrinstvo, medicinska sestra, medicinski tehničar, stereotipi, feminizacija

Popis korištenih kratica

KBC Klinički bolnički centar
OHBP Objedinjeni hitni bolnički prijam

Sadržaj

1.	Uvod.....	1
2.	Povijesni kontekst.....	4
2.1.	Stereotipi u sestrijskoj profesiji.....	4
2.2.	Moderni trendovi u kretanju broja medicinskih tehničara.....	5
3.	Istraživački dio.....	6
3.1.	Cilj istraživanja.....	6
3.2.	Sudionici i metode.....	6
4.	Analiza rezultata.....	7
4.1.	Rezultati istraživanja provedenog među medicinskim osobljem.....	7
4.2.	Rezultati istraživanja provedenog među pacijentima.....	18
4.3.	Rasprava.....	28
5.	Zaključak.....	31
6.	Literatura.....	32

1. Uvod

Za pretpostaviti je da jedan od uzroka zašto o sestrinstvu postoji predodžba da je to ženska profesija leži u samom nazivu profesije koji joj daje spolnu pripadnost. Osim toga dio društva percipira njegu i brigu za bolesne kao društvenu ulogu žene koja proizlazi iz uloge žene kao majke.

S obzirom na okovanost sestrinstva tradicionalnim i arhaičnim ulogama, nužno je spomenuti rodno spolnu odrednicu profesije i društvenu percepciju sestrinstva kao primarno ženske profesije. Povijesne činjenice govore kako je sestrinstvo bilo religiozan poziv, edukacija nije postojala, a vještine zbrinjavanja su se razvijale intuitivno te s vremenom prenosile među ženskim članicama obitelji. Time se u narodu stvorila ideja kako je skrb i njega isključivo u domeni pripadnica ženskog spola. [1]

Iako u 19. stoljeću s pojavom Florence Nightingale dolazi do osnivanja sestričkih škola i stvaranja formalnog sestričkog obrazovanja, ono je bilo rezervirano isključivo za ženski spol [2], čime su još više produbljeni stereotipi pripisani ženama koji često uzimaju primat ispred znanja i profesionalizma. Upravo navedeni stereotipi pripadnicima muškog spola često predstavljaju barijeru u odabiru sestrinstva kao profesije, ali sestrička profesija je danas mnogo više od zdravstvene njege i nudi mogućnost rada i u odgojno-obrazovnim i akademskim institucijama, pa se zbog sve većih profesionalnih mogućnosti za sestričku profesiju ipak odlučuje sve veći broj pripadnika muškog spola. [1] Stereotipi s kojima se muškarci susreću u svom profesionalnom razvoju najčešće su rodni i jezični stereotipi.

Društvo je sklono kategoriziranju poslova, a jednom stvoreni stereotipi postaju izrazito otporni na promjene i počinju se uzimati kao reprezentativni način razmišljanja. Idealne osobine u sestričkoj profesiji spoj su empatije i znanja i jedino zajedno mogu rezultirati najkvalitetnijom uslugom, stoga je u današnje vrijeme nužno muške i ženske pripadnike sestričke profesije osloboditi od daljnjeg stereotipiziranja zbog povijesno i rodno dodijeljenih uloga. [3][4]

U stranoj literaturi su često analizirani problemi poput položaja medicinskih tehničara u sestričkoj profesiji, stereotipa u sestrinstvu, percepcije pacijenata i medicinskog osoblja prema sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji, kao i razloga i motiva izbora sestričke profesije kod osoba muškog spola.

Tako na primjer autori Roth i Coleman kao probleme prilikom odabira sestričke profesije od strane osoba muškog spola ističu percepciju profesije kao dominantno ženske, zatim stereotype o medicinskim tehničarima, mišljenje kako u sestrinstvu nema potpune profesionalne autonomije te kako profesija ne nudi dovoljno prilika za profesionalni razvoj. [5][6] Drugi pak autori, poput O'Lynn, Tranbarger i Evans, uz prethodno navedene probleme ističu i problem spolno/rodnih uloga i sukoba uloga, prevladavajuće korištenje imenica ženskog roda u udžbenicima, na

predavanjima i studijima sestriinstva te nedovoljan broj predavača i mentora stručnih predmeta muškog spola. [5][7][8]

Prema nekim autorima, poput Jinks, Bradley i Weaver, stereotipima o muškarcima u sestriinstvo profesiji pridonose mediji. Prema tim istraživanjima medicinski tehničari su u televizijskim programima prikazani kroz eksplicitne stereotipe muškosti i spolnosti, dovodi se u pitanje njihov izbor karijere, prikazuje ih se kao pomoćnike pa čak i ismijava. [5][9][10][11]

Istraživanje provedeno u SAD-u na uzorku od 367 medicinskih tehničara pokazalo je da sami medicinski tehničari smatraju da su određena područja sestriinstva, poput intenzivne njege, hitne službe i menadžmenta za njih prihvatljivija od recimo interne medicine i ginekologije. [5][12]

Drugo pak istraživanje provedeno u Nizozemskoj na uzorku od 961 sudionika dovelo je do zaključaka da pacijenti nemaju preferencije prema spolu za neke specijaliste poput kirurga i anesteziologa, ali ih imaju za one medicinske djelatnike koji su uključeni u rješavanje intimnih i psihosocijalnih zdravstvenih problema poput ginekologa. Ovo istraživanje je također pokazalo da sudionici koji preferiraju osobe ženskog spola ujedno i lakše razgovaraju sa ženama i osjećaju se manje neugodno prilikom pregleda kada ih pregledava osoba ženskog spola i obrnuto u korist muškaraca kod sudionika koji preferiraju osobe muškog spola. [5][13]

Istraživanje autora Ahmada i Alasada pokazalo je da je preferencija prema spolu osobe koja pruža zdravstvenu njegu izraženija među pacijenticama nego među pacijentima. To je istraživanje dovelo do zaključaka da čak dvije trećine pacijentica preferira medicinske sestre, dok medicinske tehničare preferira samo njih 3,4%. Kada su u pitanju pacijenti, jedna trećina ih preferira medicinske tehničare, a njih 10% preferira medicinske sestre. Udio pacijenata koji spol osobe koja pruža njegu smatraju nebitnim iznosi visokih 56% kod pacijenata i 43% kod pacijentica. [5][14]

Jedno od rijetkih istraživanja provedenih u Hrvatskoj na temu položaja medicinskih tehničara u sestriinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji proveo je autor Licul sa suradnicima. Istraživanje je provedeno na 228 pacijenata Opće bolnice Pula, a dobiveni rezultati pokazuju da većina pacijenata odbacuje tvrdnje da je sestriinstvo ženska profesija, a nešto manje od polovice još uvijek ima stereotipe prema sestriinstvu kao ženskoj profesiji. Pri tome većini sudionika gotovo nikada zdravstvenu njegu nije pružala osoba muškog spola, a iako ih većina izjavljuje da im nije bitan spol osobe koja pruža zdravstvenu njegu, kada bi imali mogućnost odabira gotovo nitko ne bi odabrao osobu muškog spola. Većina sudionika smatra da medicinski tehničari ne bi trebali raditi na ginekološkim i pedijatrijskim odjelima, dok ih više od polovine smatra da zbog svoje fizičke snage medicinski tehničari pružaju bolju zdravstvenu njegu osobama s invaliditetom, psihijatrijskim bolesnicima i starijim osobama. Unatoč tome, ohrabruje činjenica da velika većina sudionika ne bi obeshrabrila muškog člana obitelji da izabere sestriinstvo kao profesiju. Razlika u pojedinim stavovima u ovom istraživanju očituje se s obzirom na različita sociodemografska

obilježja kao što su spol, dob i stupanj obrazovanja. Muškarci se u nešto većoj mjeri slažu s izjavama da žene generalno pružaju bolju zdravstvenu njegu te da je sestrinstvo prikladnija profesija za žene, dok je jedina tvrdnja s kojom se nešto malo više slažu žene ona da medicinski tehničari pružaju bolju zdravstvenu njegu u situacijama kada je potrebna fizička snaga. [5]

Istraživanje autora Licul provedeno je na uzorku pacijenata jedne ustanove, Opće bolnice Pula, pa će istraživanje provedeno u okviru ovog završnog rada na pacijentima i medicinskom osoblju KBC-a Zagreb doprinijeti dobivanju jasnije slike o stavovima pacijenata i medicinskog osoblja o sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji.

Cilj rada je istražiti stavove pacijenata i medicinskog osoblja o položaju medicinskih tehničara u sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji kako bi se stekao uvid u percepciju sestrinske profesije u tom kontekstu.

2. Povijesni kontekst

Iako se povijest sestrinstva veže isključivo uz ženska dostignuća, povijesni zapisi pokazuju kako su muškarci od samih začetaka sestrinstva radili kao njegovatelji uglavnom u muškim crkvenim redovima. [15] Prva škola za njegovatelje u kojoj se poučavalo o skrbi i njezi osnovana je u Indiji 250. godine pr. Kr., a pohađali su je isključivo muškarci jer se smatralo da su oni "dovoljno čisti". [16] U stoljećima koja slijede mnogi su crkveni redovi imali članove koji su pružali njegu i brinuli za bolesne. [17]

Britanka Florence Nightingale (1820.-1910.) smatra se začetnicom modernog sestrinstva, ali isto tako i osobom koja je imala ključnu ulogu u feminizaciji sestrinstva i stvaranju stereotipa medicinske sestre koja ima idealne osobine majke i domaćice. Pokrenula je školu za obrazovanje medicinskih sestara i od svojih učenica zahtijevala da budu poštene, točne, pouzdane, blage, mirne, tihe, uredne, čiste, vesele i strpljive. [18]

U Velikoj Britaniji je 1919. godine sestrinstvo postalo regulirana profesija i sve su medicinske sestre upisane u Registar pri Royal College for Nursing gdje su postojala dva popisa, posebno za žene i posebno za muškarce. [19]

2.1. Stereotipi u sestrijskoj profesiji

Kada govorimo o sestrinstvu kao profesiji, važno je naglasiti razliku između pojmova zanimanje i profesija. Zanimanje u sociološkom smislu označava vrstu posla kojom se pojedinac bavi kao svojom strukom u okviru postojeće društvene i tehničke podjele rada, pri čemu osigurava i određenu materijalnu dobit. Profesija, s druge strane, označava samo ono zanimanje koje ima monopol nad nekim kompleksnim djelom ljudskih znanja i vještina, što rezultira profesionalnom autonomijom i posebnim mjestom pripadnika određene profesije u radnom i ukupnom socio-ekonomskom okružju neke zajednice. U svakoj idealnoj medicinskoj sestri su poštenje, pouzdanost i radna sposobnost osnovna obilježja oko kojih druge vrline nalaze svoje mjesto i te su vještine zapravo temelj koji sestrinstvo čini profesijom. [20]

Riječ "sestra" izraz je ne samo rodbinskih veza već je to i lice kojemu i drugi poklanjaju svoje povjerenje pa je tako taj naziv jedna manifestacija djelotvornog i nesebičnog altruizma za sve ljude bez razlike. Sestra je ona koja je neutralna, koja je nad klasnim mržnjama i zavistima i kojoj se može pokazati sva bijeda i nevolja. Pred njom nije sramota pokazati svoje poniženje i siromaštvo. [21] Naziv sestra na neki način zaokružuje rad u sestrijskoj profesiji, ali s druge strane problem spolno/rodni uloga i sukoba uloga i prevladavajuće korištenje imenica ženskog roda može biti i izvor stereotipa u sestrijskoj profesiji.

Medicinski tehničari se danas suočavaju sa brojnim stereotipima u sestrinskoj profesiji jer se osobine njegovanja, brige, ovisnosti i submisije smatraju ženskim osobinama, dok se snaga, agresija, dominacija, samokontrola i objektivnost smatraju muškim osobinama. [22]

Naziv same sestrinske profesije u Hrvatskoj rodno je vrlo određujući i javlja se jezični oksimoron, pa medicinski tehničari pohađaju studij sestrinstva i članovi su sestrinskih organizacija. [17]

Činjenica koja iznenađuje je vidljivost stereotipa već u nazivu krovne sestrinske organizacije, Hrvatske komore medicinskih sestara, osnovane 2003. godine gdje se uopće ne spominju medicinski tehničari. S druge strane, Hrvatski strukovni sindikat medicinskih sestara – medicinskih tehničara koji je osnovan već 1991. godine u svom nazivu od osnutka spominje i medicinske tehničare.

Stereotipi su vidljivi i u stručnoj literaturi gdje se u velikoj mjeri govori o medicinskim sestrama i postupci se objašnjavaju u ženskom rodu. [17]

Postoji literatura u kojoj se spominje kako u društvu prevladavaju stavovi kako su medicinski tehničari feminizirani, pa se u tom kontekstu čak govori i o homoseksualnosti [23] ili ih se smatra nedovoljno muškima [24]. U takvom društvu prihvatljivo je da medicinski tehničari rade na odjelima na kojima je potrebna fizička snaga (hitna služba, psihijatrijski odjeli, kirurgija), ali s druge strane nije prihvatljivo da rade na pedijatrijskim ili ginekološkim odjelima. [17]

Iako su muškarci u sestrinskoj profesiji u manjini, izvještaj američkog Ureda za statistiku za 2011. godinu pokazuje da medicinski tehničari u prosjeku zarađuju više od medicinskih sestara – muškarci su u prosjeku zarađivali 60.700, a žene 51.100 dolara godišnje. Odnosno, za svaki dolar koji je zaradio medicinski tehničar, medicinska sestra je zaradila 91 cent. [17]

2.2. Moderni trendovi u kretanju broja medicinskih tehničara

Razlog sve veće prisutnosti muškaraca u sestrinskoj profesiji leži prije svega u tome da je sestrinstvo posljednjih godina deficitarno zanimanje.

Prema podacima Hrvatske komore medicinskih sestara, trenutno je u Komoru upisano ukupno 42.444 medicinska sestra/medicinski tehničar, a točan broj po spolovima nije poznat. [25]

Usporedbe radi, prema zadnjim dostupnim podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, u zdravstvenom sustavu u Hrvatskoj je krajem 2019. godine bilo zaposleno ukupno 33.331 medicinskih sestara i tehničara, od čega 29.309 žena (87,93%) i 4.022 muškaraca (12,07%). [26] Iz navedenih podataka evidentno je da je broj medicinskih sestara daleko veći od broja medicinskih tehničara iako broj medicinskih tehničara iz godine u godinu raste.

3. Istraživački dio

Provedeno je istraživanje među osobljem i pacijentima Objedinjenog hitnog bolničkog prijama (dalje u tekstu: OHBP) Kliničkog bolničkog centra Zagreb (dalje u tekstu: KBC Zagreb) prema sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji. Za provođenje istraživanja dobivena je suglasnost Etičkog povjerenstva KBC-a Zagreb.

3.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja bio je ispitati stavove medicinskog osoblja i pacijenata prema sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji. Specifični ciljevi bili su utvrditi mogu li se stavovi o sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji predviđati na temelju sociodemografskih varijabli - spola, dobi i obrazovanja sudionika.

3.2. Sudionici i metode

Za provođenje istraživanja dobivena je suglasnost Etičkog povjerenstva KBC-a Zagreb. U anketnim listićima pacijentima i medicinskom osoblju je objašnjena anonimna priroda istraživanja. Istraživanje je provedeno u razdoblju od 25. kolovoza do 31. kolovoza 2021. godine. Uzorak je izabran među punoljetnim pacijentima te medicinskim osobljem na Objedinjenom hitnom bolničkom prijmu KBC-a Zagreb. Upitnik je ispunilo ukupno 183 sudionika, od čega 100 medicinskih djelatnika i 83 pacijenta. Pogledaju li se podatci za spol sudionika među medicinskim osobljem, može se uočiti kako je 42,0% sudionika muškog spola, dok je 58,0% sudionika ženskog spola. Pogledaju li se isti podatci za pacijente, može se uočiti kako je 47,0% sudionika muškog spola, dok je 53,0% sudionika ženskog spola.

Metode korištene u istraživanju bile su anketni upitnici. Kreirana su dva različita anketna upitnika, prvi za pacijente i drugi za medicinsko osoblje. Pitanja i tvrdnje u anketnom upitniku za pacijente preuzeta su iz istraživanja *Stavovi pacijenata Opće bolnice Pula prema sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji* čiji su autori Roberto Licul i Stjepka Popović. Za korištenje anketnih upitnika dobivena je pismena suglasnost autora. Pitanja i tvrdnje u anketnom upitniku za medicinsko osoblje osmišljena su samostalno. Za tvrdnje koje se odnose na stavove prema sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji u oba upitnika odgovori su bili ponuđeni u formi Likertove skale za procjenu.

4. Analiza rezultata

U poglavljima koja slijede biti će analizirani rezultati istraživanja provedenog na Objedinjenom hitnom bolničkom prijmu KBC-a Zagreb u razdoblju od 25. kolovoza do 31. kolovoza 2021. godine. Rezultati provedenog istraživanja obrađeni su u alatu *SPSS (inačica 26.0, SPSS Inc., Chicago, IL, SAD)*.

4.1. Rezultati istraživanja provedenog među medicinskim osobljem

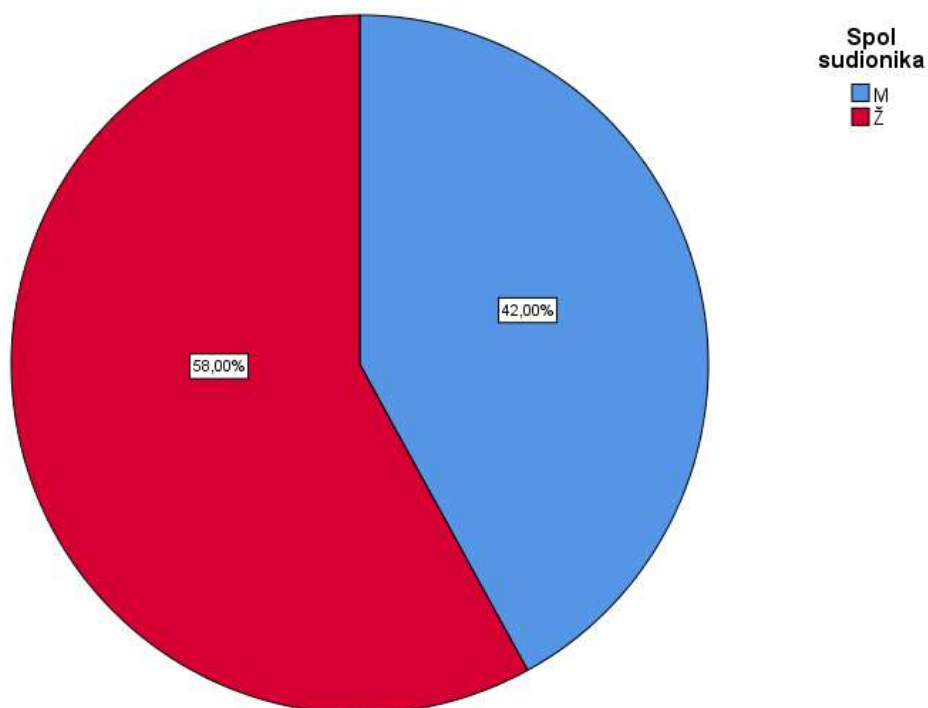
U istraživanju je sudjelovalo ukupno 100 sudionika zaposlenih na Objedinjenom hitnom bolničkom prijmu KBC-a Zagreb. U istraživanje su uključene medicinske sestre/tehničari i doktori medicine.

U *Tablici 4.1.1.* u nastavku biti će prikazani sociodemografski pokazatelji za medicinsko osoblje.

		N	%
Spol sudionika	M	42	42,0%
	Ž	58	58,0%
	Ukupno	100	100,0%
Dob sudionika	19 - 29	51	51,0%
	30 - 50	37	37,0%
	51 i više	12	12,0%
	Ukupno	100	100,0%
Obrazovanje sudionika	medicinski tehničar/medicinska sestra	35	35,0%
	prvostupnik/prvostupnica sestrinstva	30	30,0%
	magistar/magistra sestrinstva	4	4,0%
	doktor medicine	25	25,0%
	doktor medicine, specijalist	6	6,0%
	Ukupno	100	100,0%

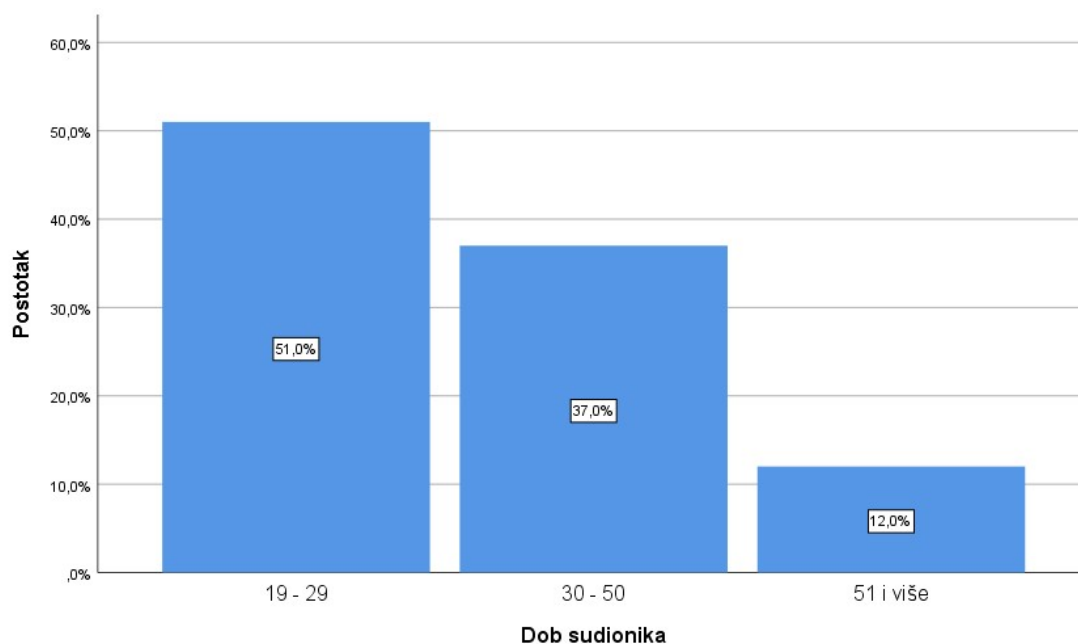
Tablica 4.1.1. Sociodemografski pokazatelji (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

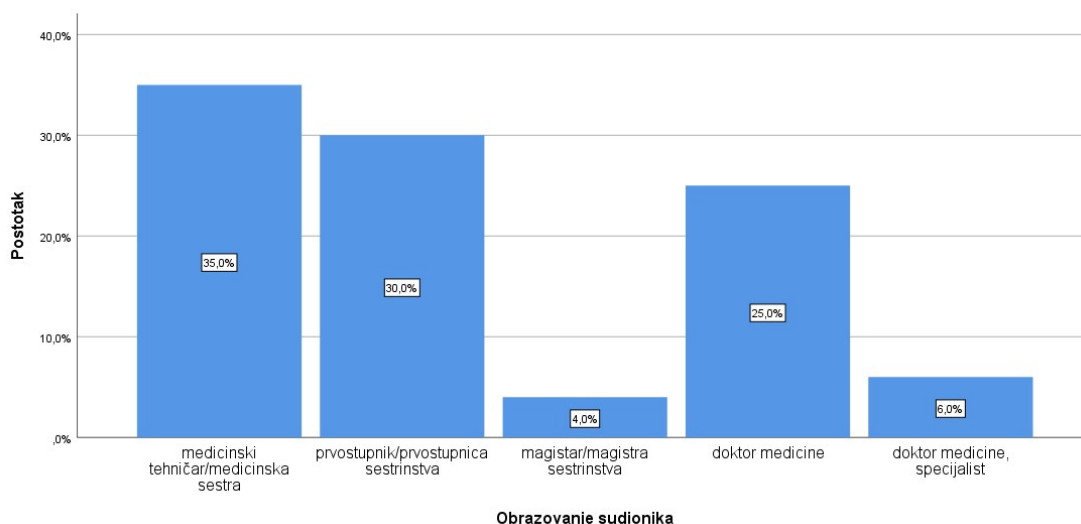
Graf 4.1.1. Spol sudionika – medicinsko osoblje (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

Pogledaju li se podatci za spol sudionika može se uočiti kako je 42,0% sudionika muškog spola, dok je 58,0% sudionika ženskog spola (*Graf 4.1.1.*).

Graf 4.1.2. Dob sudionika – medicinsko osoblje (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

Kod dobi sudionika 51,0% ima 19 – 29 godina, 37,0% ima 30 – 50 godina, dok 12,0% ima 51 i više godina (*Graf 4.1.2.*).

Graf 4.1.3. Obrazovanje sudionika – medicinsko osoblje (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

Kod obrazovanja sudionika 35,0% su medicinski tehničar/medicinska sestra, 30,0% je prvostupnik/prvostupnica sestrinstva, 4,0% je magistar/magistra sestrinstva, 25,0% je doktor medicine, dok je 6,0% doktor medicine, specijalist (*Graf 4.1.3.*).

Nadalje, kod godina radnog staža sudionika može se uočiti kako aritmetička sredina iznosi 10,13 uz standardnu devijaciju 11,43, pri čemu je minimalna vrijednost 0 dok je maksimalna vrijednost 44 (*Tablica 4.1.2.*).

N	Valjanih	100
	Nedostaje	0
$\bar{x}$		10,1310
Sd		11,42875
Min		,00
Max		44,00

Tablica 4.1.2. Godine radnog staža sudionika (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

U *Tablici 4.1.3.* u nastavku biti će prikazani deskriptivni pokazatelji za promatrane tvrdnje u anketnom upitniku. Za svaku će tvrdnju biti prikazane frekvencije i postotci, aritmetička sredina i standardna devijacija. Komentirat će se tvrdnje kod kojih je zabilježena najmanja i najveća vrijednost aritmetičke sredine odgovora sudionika.

		N	%	$\bar{x}$	Sd
Sestrinska profesija je primjerenija medicinskim sestrama nego medicinskim tehničarima	potpuno se ne slažem	51	51,0%		
	ne slažem se	29	29,0%		
	niti se slažem niti se ne slažem	15	15,0%		
	slažem se	4	4,0%		
	potpuno se slažem	1	1,0%		

	Ukupno	100	100,0%	1,75	,93
Žene su bolje medicinske sestre od muškaraca	potpuno se ne slažem	46	46,0%		
	ne slažem se	37	37,0%		
	niti se slažem niti se ne slažem	15	15,0%		
	slažem se	2	2,0%		
	potpuno se slažem	0	0,0%		
	Ukupno	100	100,0%	1,73	,79
Medicinski tehničari iskazuju manje suosjećanja i nježnosti prema pacijentima u odnosu na medicinske sestre	potpuno se ne slažem	32	32,0%		
	ne slažem se	39	39,0%		
	niti se slažem niti se ne slažem	23	23,0%		
	slažem se	4	4,0%		
	potpuno se slažem	2	2,0%		
	Ukupno	100	100,0%	2,05	,95
Medicinski tehničari su feminizirani	potpuno se ne slažem	52	52,0%		
	ne slažem se	27	27,0%		
	niti se slažem niti se ne slažem	15	15,0%		
	slažem se	5	5,0%		
	potpuno se slažem	1	1,0%		
	Ukupno	100	100,0%	1,76	,95
Medicinski tehničari imaju veće šanse za promaknuće od medicinskih sestara	potpuno se ne slažem	23	23,0%		
	ne slažem se	34	34,0%		
	niti se slažem niti se ne slažem	32	32,0%		
	slažem se	7	7,0%		
	potpuno se slažem	4	4,0%		
	Ukupno	100	100,0%	2,35	1,04
Primjerenije je da u hitnoj službi i na odjelima poput kirurgije i psihijatrije rade medicinski tehničari	potpuno se ne slažem	14	14,0%		
	ne slažem se	21	21,0%		
	niti se slažem niti se ne slažem	25	25,0%		
	slažem se	27	27,0%		
	potpuno se slažem	13	13,0%		
	Ukupno	100	100,0%	3,04	1,25
Primjerenije je da na odjelima poput ginekologije i pedijatrije rade medicinske sestre	potpuno se ne slažem	14	14,0%		
	ne slažem se	22	22,0%		
	niti se slažem niti se ne slažem	25	25,0%		
	slažem se	30	30,0%		
	potpuno se slažem	9	9,0%		
	Ukupno	100	100,0%	2,98	1,21
Medicinske sestre su na radnim mjestima češće izložene verbalnom ili fizičkom nasilju od medicinskih tehničara	potpuno se ne slažem	7	7,0%		
	ne slažem se	11	11,0%		
	niti se slažem niti se ne slažem	34	34,0%		
	slažem se	37	37,0%		
	potpuno se slažem	11	11,0%		
	Ukupno	100	100,0%	3,34	1,05

Pacijenti pokazuju više poštovanja prema medicinskim tehničarima nego prema medicinskim sestrama	potpuno se ne slažem	12	12,0%		
	ne slažem se	28	28,0%		
	niti se slažem niti se ne slažem	33	33,0%		
	slažem se	19	19,0%		
	potpuno se slažem	8	8,0%		
	Ukupno	100	100,0%	2,83	1,12
Liječnici i drugi zdravstveni djelatnici kao ravnopravne članove tima više uvažavaju medicinske tehničare	potpuno se ne slažem	27	27,0%		
	ne slažem se	37	37,0%		
	niti se slažem niti se ne slažem	25	25,0%		
	slažem se	8	8,0%		
	potpuno se slažem	3	3,0%		
	Ukupno	100	100,0%	2,23	1,03
Medicinski tehničari u odnosu na medicinske sestre su u medijima češće prikazani u pozitivnom kontekstu	potpuno se ne slažem	20	20,0%		
	ne slažem se	41	41,0%		
	niti se slažem niti se ne slažem	31	31,0%		
	slažem se	6	6,0%		
	potpuno se slažem	2	2,0%		
	Ukupno	100	100,0%	2,29	,92
Medicinskim sestrama je teže uskladiti privatni i profesionalni život u odnosu na medicinske tehničare	potpuno se ne slažem	11	11,0%		
	ne slažem se	17	17,0%		
	niti se slažem niti se ne slažem	31	31,0%		
	slažem se	31	31,0%		
	potpuno se slažem	10	10,0%		
	Ukupno	100	100,0%	3,12	1,15
Medicinske sestre su sklonije profesionalnom izgaranju u odnosu na medicinske tehničare	potpuno se ne slažem	7	7,0%		
	ne slažem se	25	25,0%		
	niti se slažem niti se ne slažem	40	40,0%		
	slažem se	22	22,0%		
	potpuno se slažem	6	6,0%		
	Ukupno	100	100,0%	2,95	1,00
Medicinski tehničari imaju prednost pred medicinskim sestrama pri zapošljavanju u struci	potpuno se ne slažem	23	23,0%		
	ne slažem se	25	25,0%		
	niti se slažem niti se ne slažem	38	38,0%		
	slažem se	12	12,0%		
	potpuno se slažem	2	2,0%		
	Ukupno	100	100,0%	2,45	1,04

Tablica 4.1.3. Deskriptivni pokazatelji (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

Najvišu vrijednost aritmetičkih sredina odgovora sudionika bilježimo za tvrdnje: *medicinske sestre su na radnim mjestima češće izložene verbalnom ili fizičkom nasilju od medicinskih tehničara* gdje aritmetička sredina odgovora sudionika iznosi 3,34 dok standardna devijacija iznosi 1,05, zatim *medicinskim sestrama je teže uskladiti privatni i profesionalni život*

u odnosu na medicinske tehničare gdje aritmetička sredina odgovora sudionika iznosi 3,12 dok standardna devijacija iznosi 1,15.

Najnižu vrijednost aritmetičkih sredina odgovora sudionika bilježimo za tvrdnje: *žene su bolje medicinske sestre od muškaraca* gdje aritmetička sredina odgovora sudionika iznosi 1,73 dok standardna devijacija iznosi 0,79, zatim *sestrinska profesija je primjerenija medicinskim sestrama nego medicinskim tehničarima* gdje aritmetička sredina odgovora sudionika iznosi 1,75 dok standardna devijacija iznosi 0,93.

U Tablici 4.1.4. u nastavku biti će prikazana usporedba s obzirom na spol sudionika.

	Spol sudionika	N	$\bar{x}$	Sd	p*
Sestrinska profesija je primjerenija medicinskim sestrama nego medicinskim tehničarima	M	42	1,71	,970	0,744
	Ž	58	1,78	,899	
Žene su bolje medicinske sestre od muškaraca	M	42	1,69	,780	0,672
	Ž	58	1,76	,802	
Medicinski tehničari iskazuju manje suosjećanja i nježnosti prema pacijentima u odnosu na medicinske sestre	M	42	2,26	,912	0,056
	Ž	58	1,90	,949	
Medicinski tehničari su feminizirani	M	42	1,69	,975	0,538
	Ž	58	1,81	,945	
Medicinski tehničari imaju veće šanse za promaknuće od medicinskih sestara	M	42	2,19	,862	0,173
	Ž	58	2,47	1,143	
Primjerenije je da u hitnoj službi i na odjelima poput kirurgije i psihijatrije rade medicinski tehničari	M	42	3,26	1,270	0,133
	Ž	58	2,88	1,229	
Primjerenije je da na odjelima poput ginekologije i pedijatrije rade medicinske sestre	M	42	3,31	1,137	0,019
	Ž	58	2,74	1,208	
Medicinske sestre su na radnim mjestima češće izložene verbalnom ili fizičkom nasilju od medicinskih tehničara	M	42	3,43	,966	0,474
	Ž	58	3,28	1,105	
Pacijenti pokazuju više poštovanja prema medicinskim tehničarima nego prema medicinskim sestrama	M	42	2,79	1,025	0,738
	Ž	58	2,86	1,191	
Liječnici i drugi zdravstveni djelatnici kao ravnopravne članove tima više uvažavaju medicinske tehničare	M	42	2,19	,969	0,747
	Ž	58	2,26	1,085	
Medicinski tehničari u odnosu na medicinske sestre su u medijima češće prikazani u pozitivnom kontekstu	M	42	2,19	,804	0,362
	Ž	58	2,36	1,003	
	M	42	2,98	1,070	0,289

Medicinskim sestrama je teže uskladiti privatni i profesionalni život u odnosu na medicinske tehničare	Ž	58	3,22	1,200	
Medicinske sestre su sklonije profesionalnom izgaranju u odnosu na medicinske tehničare	M	42	2,74	,912	0,071
	Ž	58	3,10	1,038	
Medicinski tehničari imaju prednost pred medicinskim sestrama pri zapošljavanju u struci	M	42	2,40	1,037	0,713
	Ž	58	2,48	1,047	

*t test

Tablica 4.1.4. Usporedba s obzirom na spol sudionika (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

Pogleda li se vrijednost signifikantnosti za tvrdnju *primjerenije je da na odjelima poput ginekologije i pedijatrije rade medicinske sestre* može se uočiti kako signifikantnost testa iznosi manje od 5%, odnosno $p < 0,05$, dakle može se reći, s razinom pouzdanosti od 95%, kako postoji statistički značajna razlika s obzirom na spol sudionika, pri čemu je aritmetička sredina viša za sudionike muškog spola.

U Tablici 4.1.5. u nastavku biti će prikazana usporedba s obzirom na dob sudionika.

		N	$\bar{x}$	Sd	p*
Sestrinska profesija je primjerenija medicinskim sestrama nego medicinskim tehničarima	19 - 29	51	1,59	,804	0,040
	30 - 50	37	1,78	,886	
	51 i više	12	2,33	1,303	
	Ukupno	100	1,75	,925	
Žene su bolje medicinske sestre od muškaraca	19 - 29	51	1,55	,702	0,002
	30 - 50	37	1,76	,723	
	51 i više	12	2,42	,996	
	Ukupno	100	1,73	,790	
Medicinski tehničari iskazuju manje suosjećanja i nježnosti prema pacijentima u odnosu na medicinske sestre	19 - 29	51	2,06	,881	0,680
	30 - 50	37	1,97	,957	
	51 i više	12	2,25	1,215	
	Ukupno	100	2,05	,947	
Medicinski tehničari su feminizirani	19 - 29	51	1,84	,967	0,036
	30 - 50	37	1,49	,804	
	51 i više	12	2,25	1,138	
	Ukupno	100	1,76	,955	
Medicinski tehničari imaju veće šanse za promaknuće od medicinskih sestara	19 - 29	51	2,10	,922	0,041
	30 - 50	37	2,65	1,033	
	51 i više	12	2,50	1,314	
	Ukupno	100	2,35	1,038	
	19 - 29	51	3,02	1,241	0,377
	30 - 50	37	2,92	1,256	

Primjerenije je da u hitnoj službi i na odjelima poput kirurgije i psihijatrije rade medicinski tehničari	51 i više	12	3,50	1,314	
	Ukupno	100	3,04	1,255	
Primjerenije je da na odjelima poput ginekologije i pedijatrije rade medicinske sestre	19 - 29	51	3,04	1,248	0,229
	30 - 50	37	2,76	1,090	
	51 i više	12	3,42	1,311	
	Ukupno	100	2,98	1,206	
Medicinske sestre su na radnim mjestima češće izložene verbalnom ili fizičkom nasilju od medicinskih tehničara	19 - 29	51	3,14	1,020	0,129
	30 - 50	37	3,51	1,044	
	51 i više	12	3,67	1,073	
	Ukupno	100	3,34	1,047	
Pacijenti pokazuju više poštovanja prema medicinskim tehničarima nego prema medicinskim sestrama	19 - 29	51	2,65	1,036	0,245
	30 - 50	37	3,00	1,130	
	51 i više	12	3,08	1,379	
	Ukupno	100	2,83	1,120	
Liječnici i drugi zdravstveni djelatnici kao ravnopravne članove tima više uvažavaju medicinske tehničare	19 - 29	51	2,12	,816	0,429
	30 - 50	37	2,41	1,257	
	51 i više	12	2,17	1,115	
	Ukupno	100	2,23	1,033	
Medicinski tehničari u odnosu na medicinske sestre su u medijima češće prikazani u pozitivnom kontekstu	19 - 29	51	2,10	,755	0,078
	30 - 50	37	2,43	,959	
	51 i više	12	2,67	1,303	
	Ukupno	100	2,29	,924	
Medicinskim sestrama je teže uskladiti privatni i profesionalni život u odnosu na medicinske tehničare	19 - 29	51	2,75	1,074	0,003
	30 - 50	37	3,57	1,042	
	51 i više	12	3,33	1,303	
	Ukupno	100	3,12	1,148	
Medicinske sestre su sklonije profesionalnom izgaranju u odnosu na medicinske tehničare	19 - 29	51	2,71	,944	0,013
	30 - 50	37	3,08	,983	
	51 i više	12	3,58	,996	
	Ukupno	100	2,95	,999	
Medicinski tehničari imaju prednost pred medicinskim sestrama pri zapošljavanju u struci	19 - 29	51	2,33	,993	0,244
	30 - 50	37	2,68	1,002	
	51 i više	12	2,25	1,288	
	Ukupno	100	2,45	1,038	

*ANOVA

Tablica 4.1.5. Usporedba s obzirom na dob sudionika (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

Pogleda li se vrijednost signifikantnosti za tvrdnje: *sestrinska profesija je primjerenija medicinskim sestrama nego medicinskim tehničarima, žene su bolje medicinske sestre od muškaraca, medicinski tehničari su feminizirani, medicinski tehničari imaju veće šanse za promaknuće od medicinskih sestara, medicinskim sestrama je teže uskladiti privatni i*

profesionalni život u odnosu na medicinske tehničare, medicinske sestre su sklonije profesionalnom izgaranju u odnosu na medicinske tehničare može se uočiti kako signifikantnost testa iznosi manje od 5%, odnosno $p < 0,05$, dakle može se reći, s razinom pouzdanosti od 95%, kako postoji statistički značajna razlika s obzirom na dob sudionika, pri čemu je aritmetička sredina viša za sudionike koji imaju 30 – 50 i 51 i više godina.

U Tablici 4.1.6. u nastavku biti će prikazana usporedba s obzirom na obrazovanje sudionika.

		N	$\bar{x}$	Sd	p*
Sestrinska profesija je primjerenija medicinskim sestrama nego medicinskim tehničarima	medicinski tehničar/medicinska sestra	35	1,89	,900	0,293
	prvostupnik/prvostupnica sestriinstva	30	1,57	,935	
	magistar/magistra sestriinstva	4	2,25	1,893	
	doktor medicine	25	1,60	,707	
	doktor medicine, specijalist	6	2,17	,983	
	Ukupno	100	1,75	,925	
Žene su bolje medicinske sestre od muškaraca	medicinski tehničar/medicinska sestra	35	1,91	,781	0,228
	prvostupnik/prvostupnica sestriinstva	30	1,57	,774	
	magistar/magistra sestriinstva	4	2,25	1,500	
	doktor medicine	25	1,60	,645	
	doktor medicine, specijalist	6	1,67	,816	
	Ukupno	100	1,73	,790	
Medicinski tehničari iskazuju manje suosjećanja i nježnosti prema pacijentima u odnosu na medicinske sestre	medicinski tehničar/medicinska sestra	35	2,29	,987	0,373
	prvostupnik/prvostupnica sestriinstva	30	1,87	,730	
	magistar/magistra sestriinstva	4	2,00	1,155	
	doktor medicine	25	2,04	1,136	
	doktor medicine, specijalist	6	1,67	,516	
	Ukupno	100	2,05	,947	
Medicinski tehničari su feminizirani	medicinski tehničar/medicinska sestra	35	2,03	,985	0,004
	prvostupnik/prvostupnica sestriinstva	30	1,93	1,081	
	magistar/magistra sestriinstva	4	2,25	,957	
	doktor medicine	25	1,24	,523	
	doktor medicine, specijalist	6	1,17	,408	
	Ukupno	100	1,76	,955	

Medicinski tehničari imaju veće šanse za promaknuće od medicinskih sestara	medicinski tehničar/medicinska sestra	35	2,29	1,017	0,870
	prvostupnik/prvostupnica sestriinstva	30	2,47	1,196	
	magistar/magistra sestriinstva	4	2,50	1,291	
	doktor medicine	25	2,36	,907	
	doktor medicine, specijalist	6	2,00	,894	
	Ukupno	100	2,35	1,038	
Primjereno je da u hitnoj službi i na odjelima poput kirurgije i psihijatrije rade medicinski tehničari	medicinski tehničar/medicinska sestra	35	3,31	1,231	0,157
	prvostupnik/prvostupnica sestriinstva	30	2,97	1,326	
	magistar/magistra sestriinstva	4	3,75	1,258	
	doktor medicine	25	2,84	1,214	
	doktor medicine, specijalist	6	2,17	,753	
	Ukupno	100	3,04	1,255	
Primjereno je da na odjelima poput ginekologije i pedijatrije rade medicinske sestre	medicinski tehničar/medicinska sestra	35	3,34	1,187	0,007
	prvostupnik/prvostupnica sestriinstva	30	3,00	1,174	
	magistar/magistra sestriinstva	4	4,00	,816	
	doktor medicine	25	2,32	1,069	
	doktor medicine, specijalist	6	2,83	1,169	
	Ukupno	100	2,98	1,206	
Medicinske sestre su na radnim mjestima češće izložene verbalnom ili fizičkom nasilju od medicinskih tehničara	medicinski tehničar/medicinska sestra	35	3,26	1,010	0,325
	prvostupnik/prvostupnica sestriinstva	30	3,20	1,270	
	magistar/magistra sestriinstva	4	4,25	,500	
	doktor medicine	25	3,52	,872	
	doktor medicine, specijalist	6	3,17	,753	
	Ukupno	100	3,34	1,047	
Pacijenti pokazuju više poštovanja prema medicinskim tehničarima nego prema medicinskim sestrama	medicinski tehničar/medicinska sestra	35	2,71	1,073	0,545
	prvostupnik/prvostupnica sestriinstva	30	3,03	1,217	
	magistar/magistra sestriinstva	4	3,25	1,500	
	doktor medicine	25	2,80	1,118	
	doktor medicine, specijalist	6	2,33	,516	
	Ukupno	100	2,83	1,120	
Liječnici i drugi zdravstveni djelatnici kao ravnopravne članove tima više uvažavaju medicinske tehničare	medicinski tehničar/medicinska sestra	35	2,23	1,003	0,279
	prvostupnik/prvostupnica sestriinstva	30	2,40	1,037	

	magistar/magistra sestrinstva	4	2,75	1,258	
	doktor medicine	25	2,12	1,092	
	doktor medicine, specijalist	6	1,50	,548	
	Ukupno	100	2,23	1,033	
Medicinski tehničari u odnosu na medicinske sestre su u medijima češće prikazani u pozitivnom kontekstu	medicinski tehničar/medicinska sestra	35	2,34	1,027	0,782
	prvostupnik/prvostupnica sestrinstva	30	2,27	,944	
	magistar/magistra sestrinstva	4	2,75	1,500	
	doktor medicine	25	2,24	,723	
	doktor medicine, specijalist	6	2,00	,632	
	Ukupno	100	2,29	,924	
Medicinskim sestrama je teže uskladiti privatni i profesionalni život u odnosu na medicinske tehničare	medicinski tehničar/medicinska sestra	35	2,83	1,175	0,113
	prvostupnik/prvostupnica sestrinstva	30	3,20	1,215	
	magistar/magistra sestrinstva	4	4,25	,500	
	doktor medicine	25	3,32	,988	
	doktor medicine, specijalist	6	2,83	1,169	
	Ukupno	100	3,12	1,148	
Medicinske sestre su sklonije profesionalnom izgaranju u odnosu na medicinske tehničare	medicinski tehničar/medicinska sestra	35	3,09	1,040	0,209
	prvostupnik/prvostupnica sestrinstva	30	2,90	1,213	
	magistar/magistra sestrinstva	4	3,75	,500	
	doktor medicine	25	2,84	,688	
	doktor medicine, specijalist	6	2,33	,516	
	Ukupno	100	2,95	,999	
Medicinski tehničari imaju prednost pred medicinskim sestrama pri zapošljavanju u struci	medicinski tehničar/medicinska sestra	35	2,31	1,078	0,758
	prvostupnik/prvostupnica sestrinstva	30	2,43	1,194	
	magistar/magistra sestrinstva	4	2,50	1,291	
	doktor medicine	25	2,68	,748	
	doktor medicine, specijalist	6	2,33	1,033	
	Ukupno	100	2,45	1,038	

*ANOVA

Tablica 4.1.6. Usporedba s obzirom na obrazovanje sudionika (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

Pogleda li se vrijednost signifikantnosti za tvrdnje: *medicinski tehničari su feminizirani, primjerenije je da na odjelima poput ginekologije i pedijatrije rade medicinske sestre* može se uočiti kako signifikantnost testa iznosi manje od 5%, odnosno $p < 0,05$, dakle može se reći, s

razinom pouzdanosti od 95%, kako postoji statistički značajna razlika s obzirom na obrazovanje sudionika, pri čemu je aritmetička sredina viša za sudionike koji su magistar/magistra sestriinstva.

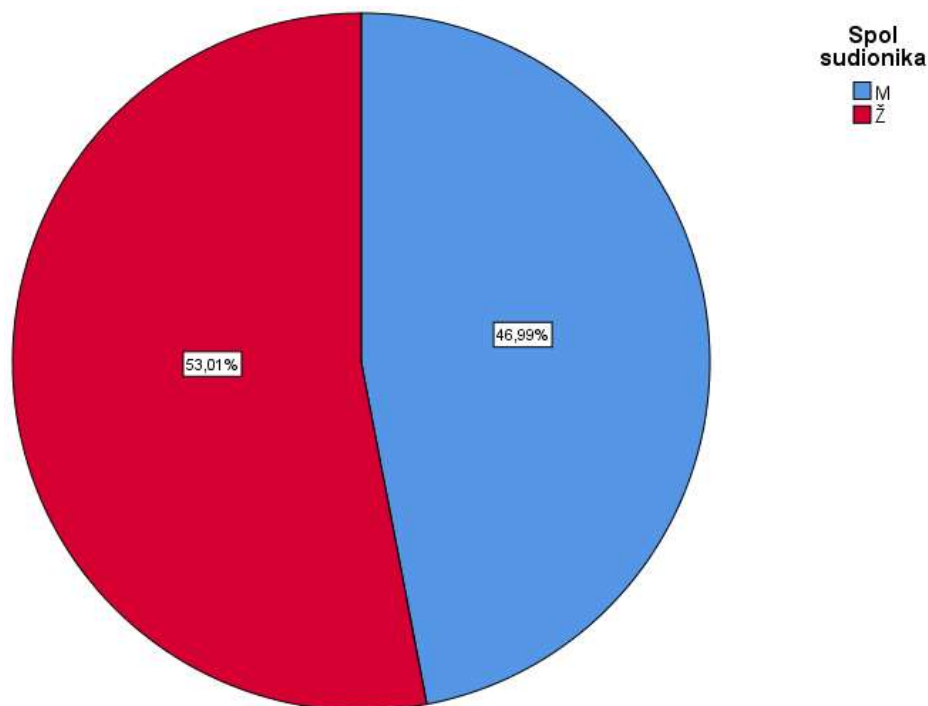
4.2. Rezultati istraživanja provedenog među pacijentima

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 83 pacijenta koji su u razdoblju provođenja istraživanja zaprimljeni (pregledani i/ili opservirani) na Objedinjenom hitnom bolničkom prijmu KBC-a Zagreb.

U *Tablici 4.2.1.* u nastavku biti će prikazani sociodemografski pokazatelji za pacijente.

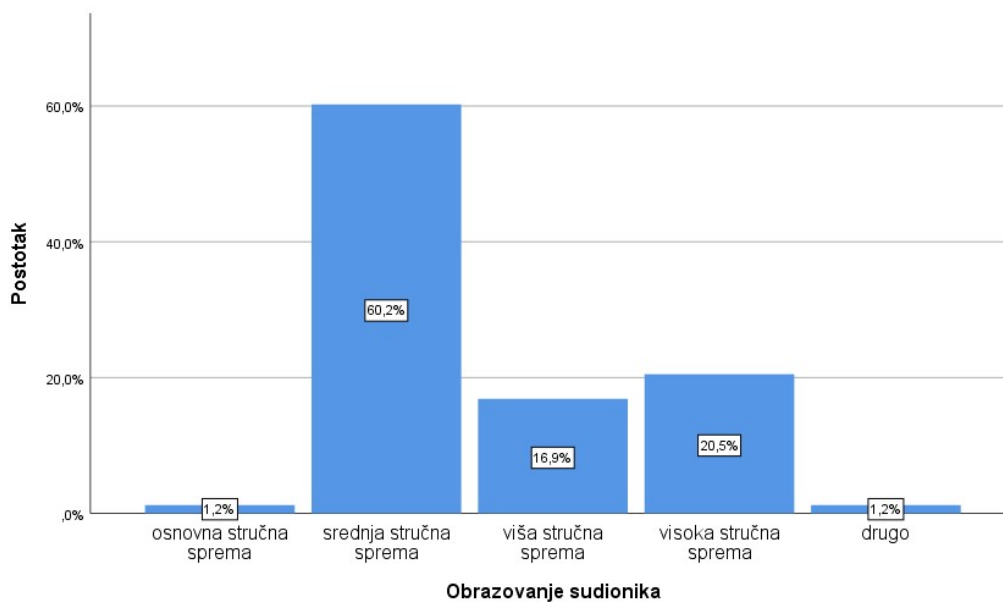
		N	%
Spol sudionika	M	39	47,0%
	Ž	44	53,0%
	Ukupno	83	100,0%
Obrazovanje sudionika	osnovna stručna sprema	1	1,2%
	srednja stručna sprema	50	60,2%
	viša stručna sprema	14	16,9%
	visoka stručna sprema	17	20,5%
	drugo	1	1,2%
	Ukupno	83	100,0%
Dob sudionika	18 - 29	18	22,2%
	30 - 50	29	35,8%
	51 i više	34	42,0%
	Ukupno	81	100,0%

Tablica 4.2.1. Sociodemografski pokazatelji (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

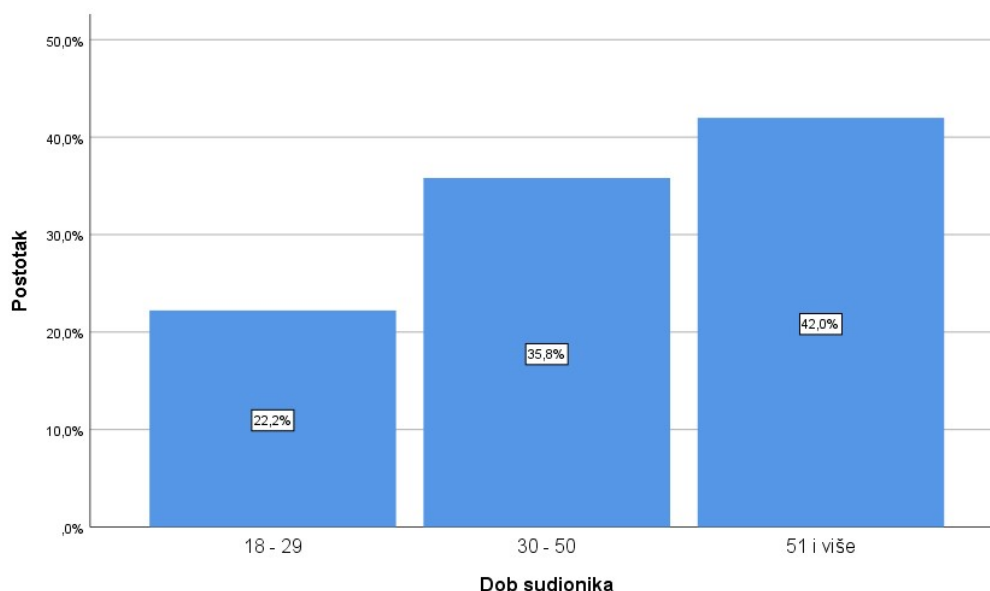
Graf 4.2.1. Spol sudionika – pacijenti (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

Pogledaju li se podatci za spol sudionika može se uočiti kako je 47,0% sudionika muškog spola, dok je 53,0% sudionika ženskog spola (Graf 4.2.1.).

Graf 4.2.2. Obrazovanje sudionika – pacijenti (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

Kod obrazovanja sudionika 1,2% ima osnovnu stručnu spremu, 60,2% ima srednju stručnu spremu, 16,9% ima višu stručnu spremu, dok 20,5% ima visoku stručnu spremu, 1,2% navodi drugo (Graf 4.2.2.).

Graf 4.2.3. Dob sudionika – pacijenti (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

Kod dobi sudionika 22,2% ima 18 – 29 godina, 35,8% ima 30 – 50 godina, dok 42,0% ima 51 i više godina (*Graf 4.2.3.*).

U *Tablici 4.2.3.* i *Tablici 4.2.4.* u nastavku prikazani su podaci o veličini naselja u kojem sudionici žive te oboljenjima zbog kojih su hospitalizirani.

		N	%
Veličina naselja u kojem živite	>100 000 stanovnika	41	49,4%
	30.000 – 100.000 stanovnika	14	16,9%
	5.000 – 30.000 stanovnika	15	18,1%
	<5.000 stanovnika	9	10,8%
	bez odgovora	4	4,8%
	Ukupno	83	100,0%
Oboljenja zbog kojih ste hospitalizirani	bolesti mišićno-koštanog sustava	11	16,7%
	bolesti srca i krvožilnog sustava	9	13,6%
	bolesti dišnog sustava	9	13,6%
	neurološki poremećaji (moždani udar, epilepsija, Parkinsonova bolest)	2	3,0%
	bolesti osjetila (vida, sluha)	2	3,0%
	bolesti probavnog sustava	14	21,2%
	bolesti mokraćnih i spolnih organa	6	9,1%
	kožne bolesti	2	3,0%
	zloćudni tumori	4	6,1%
	endokrinološke bolesti	0	0,0%
	psihički poremećaji	1	1,5%
	drugo	6	9,1%
	Ukupno	66	100,0%

Tablica 4.2.3. Veličina naselja i oboljenja (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

	N
alergijska reakcija	1
apsces dojke	1
autoimuna bolest	1
bolovi u trbuhu	1
jaki bolovi u trbuhu	1
mučnina i slabost	1

Tablica 4.2.4. Oboljenja – drugo (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

Kod veličine naselja u kojem žive 49,4% navodi >100 000 stanovnika, 16,9% navodi 30.000 – 100.000 stanovnika, 18,1% navodi 5.000 – 30.000 stanovnika, 10,8% navodi <5.000 stanovnika, dok je 4,8% bez odgovora, kod oboljenja zbog kojih su hospitalizirani najveći udio sudionika navodi bolesti probavnog sustava (21,2%), bolesti mišićno-koštanog sustava (16,7%), bolesti srca i krvožilnog sustava (13,6%), bolesti dišnog sustava (13,6%).

U Tablici 4.2.5. u nastavku prikazani su prosječni pokazatelji za pitanja koliko puta ste do sada već bili hospitalizirani te broj dana najduže hospitalizacije.

		Koliko puta ste do sada već bili hospitalizirani	Broj dana najduže hospitalizacije
N	Valjanih	79	82
	Nedostaje	4	1
$\bar{x}$		2,29	16,39
Sd		2,905	42,847
Min		0	0
Max		20	365

Tablica 4.2.5. Prosječni pokazatelji (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

Kod pitanja koliko puta ste do sada već bili hospitalizirani aritmetička sredina iznosi 2,29 uz standardnu devijaciju 2,905, pri tome minimalna vrijednost iznosi 0 dok je maksimalna vrijednost 20. Kod pitanja broj dana najduže hospitalizacije aritmetička sredina iznosi 16,39 uz standardnu devijaciju 42,847, pri tome minimalna vrijednost iznosi 0 dok je maksimalna vrijednost 365.

Nadalje, u Tablici 4.2.6. prikazani su odgovori sudionika na promatrana pitanja u vidu apsolutnih frekvencija i postotaka.

	N	%
--	---	---

Molimo Vas zaokružite spol osobe koja vam tijekom vašeg trenutnog boravka u bolnici pruža zdravstvenu njegu (medicinske sestre i tehničari): davanje terapije i injekcija, pomoć pri osobnoj njezi, hranjenju i sl	ženska	27	35,1%
	muška	7	9,1%
	oba spola	43	55,8%
	Ukupno	77	100,0%
Je li vam bitan spol osobe koja vam pruža zdravstvenu njegu	da	2	2,4%
	ne	79	95,2%
	ne mogu procijeniti	2	2,4%
	Ukupno	83	100,0%
Kada biste mogli birati spol osobe koja će vam pružati zdravstvenu njegu, koji biste spol odabrali	muški	3	3,6%
	ženski	5	6,0%
	ne mogu procijeniti	4	4,8%
	nije mi važan spol osobe koja pruža zdravstvenu njegu	71	85,5%
	Ukupno	83	100,0%
Molimo vas razmislite o svim vašim boravcima u bolnici. Koliko često vam je zdravstvenu njegu pružala osoba muškog spola	vrlo često	9	11,4%
	često	14	17,7%
	niti često niti rijetko	16	20,3%
	rijetko	39	49,4%
	vrlo rijetko	1	1,3%
	Ukupno	79	100,0%

Tablica 4.2.6. Apsolutne frekvencije i postoci (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

U Tablici 4.2.7. u nastavku biti će prikazani deskriptivni pokazatelji za promatrane tvrdnje u anketnom upitniku. Za svaku će tvrdnju biti prikazane frekvencije i postotci, aritmetička sredina i standardna devijacija. Komentirat će se tvrdnje kod kojih je zabilježena najmanja i najveća vrijednost aritmetičke sredine odgovora sudionika.

		N	%	$\bar{x}$	Sd
Žene generalno pružaju bolju zdravstvenu njegu od muškaraca	potpuno se slažem	5	6,0%		
	slažem se	4	4,8%		
	niti se slažem niti se ne slažem	30	36,1%		
	ne slažem se	26	31,3%		
	potpuno se ne slažem	18	21,7%		
	Ukupno	83	100,0%	3,58	1,07
Osjećam se neugodno kada mi zdravstvenu njegu pruža muškarac	potpuno se slažem	7	8,4%		
	slažem se	3	3,6%		
	niti se slažem niti se ne slažem	12	14,5%		
	ne slažem se	29	34,9%		
	potpuno se ne slažem	32	38,6%		
	Ukupno	83	100,0%	3,92	1,20
	potpuno se slažem	3	3,6%		

Medicinski tehničari mi pružaju veći osjećaj sigurnosti od medicinskih sestara	slažem se	9	10,8%		
	niti se slažem niti se ne slažem	30	36,1%		
	ne slažem se	20	24,1%		
	potpuno se ne slažem	21	25,3%		
	Ukupno	83	100,0%	3,57	1,10
Liječnici više poštuju medicinske tehničare nego medicinske sestre	potpuno se slažem	5	6,0%		
	slažem se	4	4,8%		
	niti se slažem niti se ne slažem	31	37,3%		
	ne slažem se	25	30,1%		
	potpuno se ne slažem	18	21,7%		
	Ukupno	83	100,0%	3,57	1,07
Sestrinstvo je prikladnija profesija za žene jer su one brižnije i suosjećajnije po prirodi	potpuno se slažem	7	8,4%		
	slažem se	9	10,8%		
	niti se slažem niti se ne slažem	23	27,7%		
	ne slažem se	23	27,7%		
	potpuno se ne slažem	21	25,3%		
	Ukupno	83	100,0%	3,51	1,22
Medicinski tehničari su snalažljiviji od medicinskih sestara u hitnim situacijama	potpuno se slažem	3	3,6%		
	slažem se	6	7,2%		
	niti se slažem niti se ne slažem	36	43,4%		
	ne slažem se	24	28,9%		
	potpuno se ne slažem	14	16,9%		
	Ukupno	83	100,0%	3,48	,98
Medicinski tehničari ne bi trebali raditi na odjelu ginekologije	potpuno se slažem	5	6,0%		
	slažem se	11	13,3%		
	niti se slažem niti se ne slažem	30	36,1%		
	ne slažem se	17	20,5%		
	potpuno se ne slažem	20	24,1%		
	Ukupno	83	100,0%	3,43	1,17
Medicinske sestre pružaju bolju zdravstvenu njegu na odjelima s djecom zbog svog majčinskog instinkta	potpuno se slažem	3	3,6%		
	slažem se	12	14,5%		
	niti se slažem niti se ne slažem	27	32,5%		
	ne slažem se	26	31,3%		
	potpuno se ne slažem	15	18,1%		
	Ukupno	83	100,0%	3,46	1,06
Medicinski tehničari pružaju bolju zdravstvenu njegu osobama s invaliditetom, psihijatrijskim bolesnicima i starijim osobama zbog svoje fizičke snage	potpuno se slažem	5	6,0%		
	slažem se	19	22,9%		
	niti se slažem niti se ne slažem	28	33,7%		
	ne slažem se	22	26,5%		
	potpuno se ne slažem	9	10,8%		
	Ukupno	83	100,0%	3,13	1,08
Sestrinstvo je profesija za žene	potpuno se slažem	8	9,6%		
	slažem se	4	4,8%		

	niti se slažem niti se ne slažem	16	19,3%		
	ne slažem se	20	24,1%		
	potpuno se ne slažem	35	42,2%		
	Ukupno	83	100,0%	3,84	1,29
Medicina je profesija za muškarce	potpuno se slažem	6	7,2%		
	slažem se	2	2,4%		
	niti se slažem niti se ne slažem	19	22,9%		
	ne slažem se	18	21,7%		
	potpuno se ne slažem	38	45,8%		
	Ukupno	83	100,0%	3,96	1,20
Obeshrabrio/la bih muškog člana obitelji (npr. brata, sina, oca, partnera) da izabere sestrinstvo kao profesiju	potpuno se slažem	5	6,0%		
	slažem se	6	7,2%		
	niti se slažem niti se ne slažem	8	9,6%		
	ne slažem se	26	31,3%		
	potpuno se ne slažem	38	45,8%		
	Ukupno	83	100,0%	4,04	1,18

Tablica 4.2.7. Deskriptivni pokazatelji (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

Najvišu vrijednost aritmetičkih sredina odgovora sudionika bilježimo za tvrdnje: *obeshrabrio/la bih muškog člana obitelji (npr. brata, sina, oca, partnera) da izabere sestrinstvo kao profesiju* gdje aritmetička sredina odgovora sudionika iznosi 4,04 dok standardna devijacija iznosi 1,18, zatim *medicina je profesija za muškarce* gdje aritmetička sredina odgovora sudionika iznosi 3,96 dok standardna devijacija iznosi 1,20.

Najnižu vrijednost aritmetičkih sredina odgovora sudionika bilježimo za tvrdnje: *medicinski tehničari pružaju bolju zdravstvenu njegu osobama s invaliditetom, psihijatrijskim bolesnicima i starijim osobama zbog svoje fizičke snage* gdje aritmetička sredina odgovora sudionika iznosi 3,13 dok standardna devijacija iznosi 1,08.

U Tablici 4.2.8. u nastavku biti će prikazana usporedba s obzirom na spol sudionika.

	Spol sudionika	N	$\bar{x}$	Sd	p*
Žene generalno pružaju bolju zdravstvenu njegu od muškaraca	M	39	3,44	1,021	0,257
	Ž	44	3,70	1,112	
Osjećam se neugodno kada mi zdravstvenu njegu pruža muškarac	M	39	4,18	,885	0,053
	Ž	44	3,68	1,394	
Medicinski tehničari mi pružaju veći osjećaj sigurnosti od medicinskih sestara	M	39	3,72	1,146	0,237
	Ž	44	3,43	1,043	
Liječnici više poštuju medicinske tehničare nego medicinske sestre	M	39	3,74	,993	0,158
	Ž	44	3,41	1,127	
	M	39	3,13	1,341	0,007

Sestrinstvo je prikladnija profesija za žene jer su one brižnije i suosjećajnije po prirodi	Ž	44	3,84	1,010	
Medicinski tehničari su snalažljiviji od medicinskih sestara u hitnim situacijama	M	39	3,44	,940	0,690
	Ž	44	3,52	1,023	
Medicinski tehničari ne bi trebali raditi na odjelu ginekologije	M	39	3,64	,903	0,121
	Ž	44	3,25	1,349	
Medicinske sestre pružaju bolju zdravstvenu negu na odjelima s djecom zbog svog majčinskog instinkta	M	39	3,36	1,135	0,428
	Ž	44	3,55	,999	
Medicinski tehničari pružaju bolju zdravstvenu negu osobama s invaliditetom, psihijatrijskim bolesnicima i starijim osobama zbog svoje fizičke snage	M	39	3,13	1,031	0,973
	Ž	44	3,14	1,133	
Sestrinstvo je profesija za žene	M	39	3,85	1,182	0,985
	Ž	44	3,84	1,397	
Medicina je profesija za muškarce	M	39	3,85	1,159	0,405
	Ž	44	4,07	1,246	
Obeshrabrio/la bih muškog člana obitelji (npr. brata, sina, oca, partnera) da izabere sestrinstvo kao profesiju	M	39	4,18	1,073	0,302
	Ž	44	3,91	1,273	

* t test

Tablica 4.2.8. Usporedba s obzirom na spol sudionika (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

Pogleda li se vrijednost signifikantnosti za tvrdnju *sestrinstvo je prikladnija profesija za žene jer su one brižnije i suosjećajnije po prirodi* može se uočiti kako signifikantnost testa iznosi manje od 5%, odnosno $p < 0,05$, dakle može se reći, s razinom pouzdanosti od 95%, kako postoji statistički značajna razlika s obzirom na spol sudionika, pri čemu je aritmetička sredina viša za sudionike ženskog spola.

U Tablici 4.2.9. u nastavku biti će prikazana usporedba s obzirom na dob sudionika.

		N	$\bar{x}$	Sd	p*
Žene generalno pružaju bolju zdravstvenu negu od muškaraca	18 - 29	18	3,61	1,092	0,780
	30 - 50	29	3,48	,986	
	51 i više	34	3,68	1,173	
	Ukupno	81	3,59	1,081	
Osjećam se neugodno kada mi zdravstvenu negu pruža muškarac	18 - 29	18	4,17	,924	0,622
	30 - 50	29	3,90	1,175	
	51 i više	34	3,82	1,381	

	Ukupno	81	3,93	1,212	
Medicinski tehničari mi pružaju veći osjećaj sigurnosti od medicinskih sestara	18 - 29	18	3,83	,985	0,576
	30 - 50	29	3,52	1,184	
	51 i više	34	3,53	1,080	
	Ukupno	81	3,59	1,093	
Liječnici više poštuju medicinske tehničare nego medicinske sestre	18 - 29	18	3,56	1,097	1,000
	30 - 50	29	3,55	1,088	
	51 i više	34	3,56	1,078	
	Ukupno	81	3,56	1,072	
Sestrinstvo je prikladnija profesija za žene jer su one brižnije i suosjećajnije po prirodi	18 - 29	18	3,33	1,455	0,773
	30 - 50	29	3,59	1,086	
	51 i više	34	3,56	1,260	
	Ukupno	81	3,52	1,236	
Medicinski tehničari su snalažljiviji od medicinskih sestara u hitnim situacijama	18 - 29	18	3,17	,924	0,202
	30 - 50	29	3,52	1,022	
	51 i više	34	3,68	,945	
	Ukupno	81	3,51	,976	
Medicinski tehničari ne bi trebali raditi na odjelu ginekologije	18 - 29	18	3,28	1,018	0,286
	30 - 50	29	3,72	1,099	
	51 i više	34	3,29	1,315	
	Ukupno	81	3,44	1,183	
Medicinske sestre pružaju bolju zdravstvenu njegu na odjelima s djecom zbog svog majčinskog instinkta	18 - 29	18	3,00	1,237	0,071
	30 - 50	29	3,52	1,022	
	51 i više	34	3,71	,938	
	Ukupno	81	3,48	1,062	
Medicinski tehničari pružaju bolju zdravstvenu njegu osobama s invaliditetom, psihijatrijskim bolesnicima i starijim osobama zbog svoje fizičke snage	18 - 29	18	2,67	,970	0,062
	30 - 50	29	3,10	,939	
	51 i više	34	3,41	1,209	
	Ukupno	81	3,14	1,093	
Sestrinstvo je profesija za žene	18 - 29	18	3,83	1,339	0,242
	30 - 50	29	4,17	1,104	
	51 i više	34	3,62	1,415	
	Ukupno	81	3,86	1,301	
Medicina je profesija za muškarce	18 - 29	18	4,11	1,079	0,886
	30 - 50	29	3,97	1,295	
	51 i više	34	3,94	1,229	
	Ukupno	81	3,99	1,209	
Obeshrabrio/la bih muškog člana obitelji (npr. brata, sina, oca, partnera) da izabere sestrinstvo kao profesiju	18 - 29	18	4,22	1,215	0,264
	30 - 50	29	4,24	1,057	
	51 i više	34	3,79	1,274	
	Ukupno	81	4,05	1,193	

* ANOVA

Tablica 4.2.9. Usporedba s obzirom na dob sudionika (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

Pogleda li se vrijednost signifikantnosti za sve promatrane tvrdnje može se uočiti kako signifikantnost testa iznosi više od 5%, odnosno $p > 0,05$, dakle može se reći, kako ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na dob sudionika.

U Tablici 4.2.10. u nastavku biti će prikazana usporedba s obzirom na obrazovanje sudionika.

		N	$\bar{x}$	Sd	p*
Žene generalno pružaju bolju zdravstvenu njegu od muškaraca	srednja stručna sprema	50	3,60	1,143	0,438
	viša stručna sprema	14	3,86	,770	
	visoka stručna sprema	17	3,35	1,115	
	Ukupno	81	3,59	1,081	
Osjećam se neugodno kada mi zdravstvenu njegu pruža muškarac	srednja stručna sprema	50	3,96	1,228	0,335
	viša stručna sprema	14	4,29	,611	
	visoka stručna sprema	17	3,65	1,412	
	Ukupno	81	3,95	1,193	
Medicinski tehničari mi pružaju veći osjećaj sigurnosti od medicinskih sestara	srednja stručna sprema	50	3,64	1,139	0,573
	viša stručna sprema	14	3,29	,914	
	visoka stručna sprema	17	3,53	1,179	
	Ukupno	81	3,56	1,107	
Liječnici više poštuju medicinske tehničare nego medicinske sestre	srednja stručna sprema	50	3,50	1,111	0,555
	viša stručna sprema	14	3,50	1,160	
	visoka stručna sprema	17	3,82	,951	
	Ukupno	81	3,57	1,083	
Sestrinstvo je prikladnija profesija za žene jer su one brižnije i suosjećajnije po prirodi	srednja stručna sprema	50	3,36	1,241	0,283
	viša stručna sprema	14	3,93	,917	
	visoka stručna sprema	17	3,65	1,412	
	Ukupno	81	3,52	1,236	
Medicinski tehničari su snalažljiviji od medicinskih sestara u hitnim situacijama	srednja stručna sprema	50	3,46	1,073	0,991
	viša stručna sprema	14	3,50	,650	
	visoka stručna sprema	17	3,47	,943	
	Ukupno	81	3,47	,976	
Medicinski tehničari ne bi trebali raditi na odjelu ginekologije	srednja stručna sprema	50	3,44	1,146	0,647
	viša stručna sprema	14	3,36	,929	
	visoka stručna sprema	17	3,71	1,312	
	Ukupno	81	3,48	1,141	
Medicinske sestre pružaju bolju zdravstvenu njegu na odjelima s djecom zbog svog majčinskog instinkta	srednja stručna sprema	50	3,30	1,093	0,196
	viša stručna sprema	14	3,86	,770	
	visoka stručna sprema	17	3,59	1,176	
	Ukupno	81	3,46	1,073	
Medicinski tehničari pružaju bolju zdravstvenu njegu osobama s	srednja stručna sprema	50	3,12	1,100	0,983
	viša stručna sprema	14	3,14	,949	

invaliditetom, psihijatrijskim bolesnicima i starijim osobama zbog svoje fizičke snage	visoka stručna sprema	17	3,18	1,185	
	Ukupno	81	3,14	1,081	
Sestrinstvo je profesija za žene	srednja stručna sprema	50	3,82	1,304	0,111
	viša stručna sprema	14	4,50	,650	
	visoka stručna sprema	17	3,59	1,417	
	Ukupno	81	3,89	1,265	
Medicina je profesija za muškarce	srednja stručna sprema	50	3,88	1,288	0,727
	viša stručna sprema	14	4,14	,949	
	visoka stručna sprema	17	4,06	1,197	
	Ukupno	81	3,96	1,209	
Obeshrabrio/la bih muškog člana obitelji (npr. brata, sina, oca, partnera) da izabere sestrinstvo kao profesiju	srednja stručna sprema	50	3,98	1,204	0,121
	viša stručna sprema	14	4,57	,646	
	visoka stručna sprema	17	3,71	1,404	
	Ukupno	81	4,02	1,193	

* ANOVA

Tablica 4.2.10. Usporedba s obzirom na obrazovanje sudionika (Izvor: autor Domagoj Osonjački)

Pogleda li se vrijednost signifikantnosti za sve promatrane tvrdnje može se uočiti kako signifikantnost testa iznosi više od 5%, odnosno $p > 0,05$, dakle može se reći, kako ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na obrazovanje sudionika.

4.3. Rasprava

Iz rezultata istraživanja provedenog među medicinskim osobljem vidljivo je da se čak 48% sudionika slaže ili u potpunosti slaže s tvrdnjom da su medicinske sestre na radnim mjestima češće izložene verbalnom ili fizičkom nasilju od medicinskih tehničara, dok se s istom tvrdnjom ne slaže ili u potpunosti ne slaže samo 18% sudionika. S tvrdnjom da je medicinskim sestrama teže uskladiti privatni i profesionalni život u odnosu na medicinske tehničare slaže se ili u potpunosti slaže čak 41% sudionika, dok se njih 28% ne slaže ili u potpunosti ne slaže s tom tvrdnjom. Nadalje, čak 83% sudionika ne slaže se ili se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom da su žene bolje medicinske sestre od muškaraca, a s tom se tvrdnjom slaže samo 2% sudionika. S tvrdnjom da je sestrinska profesija primjerenija medicinskim sestrama nego medicinskim tehničarima ne slaže se ili se u potpunosti ne slaže čak 80% sudionika, dok se s istom tvrdnjom slaže ili u potpunosti slaže samo 5% sudionika.

Uspoređujemo li rezultate istraživanja provedenog među medicinskim osobljem prema spolovima, kod tvrdnje da je primjerenije da na odjelima poput ginekologije i pedijatrije rade

medicinske sestre postoji statistički značajna razlika s obzirom na spol sudionika, odnosno s istom se tvrdnjom slaže više sudionika muškog spola. Usporedbe radi, istraživanje provedeno u SAD-u na uzorku od 367 medicinskih tehničara također je pokazalo da sami medicinski tehničari smatraju da su određena područja sestriinstva, poput intenzivne njege, hitne službe i menadžmenta za njih prihvatljivija od recimo interne medicine i ginekologije. [5][12]

Kada uspoređujemo rezultate prema dobi sudionika, postoji statistički značajna razlika s obzirom na dob za tvrdnje da je sestriinska profesija primjerenija medicinskim sestrama nego medicinskim tehničarima, da su žene bolje medicinske sestre od muškaraca, da su medicinski tehničari feminizirani, da medicinski tehničari imaju veće šanse za promaknuće od medicinskih sestara, da je medicinskim sestrama teže uskladiti privatni i profesionalni život u odnosu na medicinske tehničare te da su medicinske sestre sklonije profesionalnom izgaranju u odnosu na medicinske tehničare. Sa svim prethodno navedenim tvrdnjama slaže se veći dio sudionika koji imaju 30 i više godina.

Ako pak rezultate uspoređujemo prema obrazovanju sudionika, za tvrdnje da su medicinski tehničari feminizirani i da je primjerenije da na odjelima poput ginekologije i pedijatrije rade medicinske sestre također postoji statistički značajna razlika s obzirom na obrazovanje sudionika, odnosno veći dio sudionika koji su magistri/magistre sestriinstva slaže se s navedenim tvrdnjama.

Iz rezultata istraživanja provedenog među pacijentima proizlazi zaključak da, iako se većina sudionika (50,7%) izjasnila da im je tijekom prijašnjih boravaka u bolnici osoba muškog spola zdravstvenu njegu pružala rijetko ili vrlo rijetko dok se samo manji broj sudionika (29,1%) izjasnio da je to bilo često ili vrlo često, čak 95,2% sudionika tvrdi da im nije bitan spol osobe koja im pruža zdravstvenu njegu. S druge pak strane, istraživanje provedeno u Nizozemskoj na uzorku od 961 sudionika dovelo je do zaključaka da pacijenti nemaju preferencije prema spolu za neke specijaliste poput kirurga i anesteziologa, ali ih imaju za one medicinske djelatnike koji su uključeni u rješavanje intimnih i psihosocijalnih zdravstvenih problema poput ginekologa. [5][13] Drugo istraživanje autora Ahmada i Alasada pokazalo je da udio pacijenata koji spol osobe koja pruža njegu smatraju nebitnim iznosi visokih 56% kod pacijenata i 43% kod pacijentica. [5][14] Treće istraživanje koje je proveo autor Licul sa suradnicima na 228 pacijenata Opće bolnice Pula pokazalo je gotovo identične rezultate kao i ovo istraživanje, odnosno većini sudionika gotovo nikada zdravstvenu njegu nije pružala osoba muškog spola, a iako ih većina izjavljuje da im nije bitan spol osobe koja pruža zdravstvenu njegu, kada bi imali mogućnost odabira gotovo nitko ne bi odabrao osobu muškog spola. [5]

Najveći broj sudionika među pacijentima, njih čak 77,1%, ne slaže se ili se u potpunosti ne slaže s tvrdnjom da bi obeshrabrio/la muškog člana obitelji da izabere sestriinstvo kao profesiju,

dok se s istom tvrdnjom slaže ili u potpunosti slaže samo 13,2% sudionika. Istraživanje koje je proveo autor Licul sa suradnicima na 228 pacijenata Opće bolnice Pula također je pokazalo da velika većina sudionika ne bi obeshrabrila muškog člana obitelji da izabere sestrinstvo kao profesiju. [5]

S tvrdnjom da je medicina profesija za muškarce ne slaže se ili se u potpunosti ne slaže čak 67,5%, dok se s istom tvrdnjom slaže ili u potpunosti slaže samo 9,6% sudionika.

Uspoređujemo li rezultate istraživanja provedenog među pacijentima prema spolovima, kod tvrdnje da je sestrinstvo prikladnija profesija za žene jer su one brižnije i suosjećajnije po prirodi postoji statistički značajna razlika s obzirom na spol sudionika, odnosno s istom se tvrdnjom ne slaže više sudionika ženskog spola. Istraživanje autora Ahmada i Alasada pokazalo je sasvim drugačije rezultate jer je preferencija prema spolu osobe koja pruža zdravstvenu njegu bila izraženija među pacijenticama nego među pacijentima. Naime, to je istraživanje dovelo do zaključaka da čak dvije trećine pacijentica preferira medicinske sestre. [5][14] Istraživanje koje je proveo autor Licul sa suradnicima na 228 pacijenata Opće bolnice Pula pokazalo je gotovo iste rezultate kao ovo istraživanje, odnosno da se muškarci u nešto većoj mjeri slažu s izjavom da je sestrinstvo prikladnija profesija za žene. [5]

Kada govorimo o usporedbi prema dobi i obrazovanju sudionika, ne postoji statistički značajna razlika u stavovima sudionika s obzirom na njihovu dob i obrazovanje.

5. Zaključak

Pitanje položaja medicinskog tehničara u sestrinskoj profesiji zapravo je pitanje društvenog poimanja muškaraca u ulozi njegovatelja i skrbitelja. Nekada je u društvu bilo opće prihvaćena poveznica tih uloga s ženama. Danas, iako unutar profesije još uvijek dominiraju žene, takva se podjela smatra zastarjelom. Sve veći broj muškaraca u sestrinskoj profesiji dokaz je profesionalizacije sestrištva i stvaranja jednakih mogućnosti za znanstveno napredovanje unutar ove profesije.

Iz rezultata istraživanja provedenog među medicinskim osobljem proizlaze zaključci da nekih velikih stereotipa prema medicinskim tehničarima u sestrinskoj profesiji nema, uz iznimku stavova da su medicinske sestre na radnim mjestima češće izložene verbalnom ili fizičkom nasilju i da je medicinskim sestrama teže uskladiti privatni i profesionalni život u odnosu na medicinske tehničare gdje vidimo da takve stavove ima većina sudionika. U stavovima medicinskog osoblja prema sestrištvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji postoje statistički značajne razlike s obzirom na spol, dob i obrazovanje sudionika.

Kada se pogledaju rezultati istraživanja provedenog među pacijentima, vidljivo je da najveći broj sudionika tvrdi da im nije bitan spol osobe koja im pruža zdravstvenu njegu. U stavovima pacijenata prema sestrištvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji postoji statistički značajna razlika s obzirom na spol sudionika kada govorimo o stavu da je sestrištvo prikladnija profesija za žene jer su one brižnije i suosjećajnije po prirodi, većina sudionika ženskog spola ne slaže se s tom tvrdnjom. Što se tiče stavova pacijenata s obzirom na dob i obrazovanje, tu ne postoje statistički značajne razlike.

Sestrinska profesija postaje sve izazovnije i pruža sve više mogućnosti za samoostvarenje medicinskih tehničara u profesionalnom smislu, a time se stvorio prostor za nadilaženje svih stereotipa unutar profesije. Kao što postoje primjeri medicinskih sestara koje su izvrsne u poslu izvanbolničke hitne medicinske službe, isto tako postoje i primjeri muških primalja koji su također izvrsni u svom poslu. Ovakav neprestani napredak i profesionalizacija sestrištva otvaraju mogućnost da znanje, stručnost, kompetencije i izvrsnost u drugi plan stave stereotipe koji su nekada bili društveno prihvatljivi.

U Varaždinu, 10. rujna 2021. godine

---

6. Literatura

- [1] M. Marković: Identitet suvremenog sestriinstva sa osvrtom na percepciju profesije u javnosti, Završni rad, Sveučilište Sjever, Varaždin, 2018.
- [2] S. Čukljek: Osnove zdravstvene njege – priručnik za studij sestriinstva, Zdravstveno veleučilište, Zagreb, 2005.
- [3] S. Barrett-Landau, S. Henle: Men in Nursing: Their Influence in a Female Dominated Career, Journal for leadership and instruction, Fall 2014.
- [4] T. Lubina, I. Brkić Klimpak: Rodni stereotipi: objektivizacija ženskog lika u medijima. Pravni vjesnik, br. 2, 2014.
- [5] R. Licul i suradnici: Stavovi pacijenata Opće bolnice Pula prema sestriinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji, Glas. pul. boln. 2016, godište 12, str. 7-13
- [6] J. Roth, C.Coleman: Perceived and Real Barriers for Men Entering Nursing: Implications for Gender Diversity, Journal of Cultural Diversit, 2008, 15(3): str. 148-152
- [7] E.C. O'Lynn, E.R. Tranbarger: Men in Nursing: History, Challenges and Opportunities, Springer Publishing Company, New York City, 2007
- [8] J. Evans: Cautious Caregivers: Gender Stereotypes and the Sexualization of Men Nurses' Touch, Journal of Advanced Nursing, 2002, 40(4): str. 441-448
- [9] A.M. Jinks, E. Bradley: Angel, Handmaiden, Battleaxe or Whore? A Study Which Examines Changes in Newly Recruited Student Nurses' Attitudes to Gender and Nursing Stereotypes, Nurse Education Today. 2004, 24(2): str. 121-127
- [10] R. Weaver: Nursing on Television: Student Perceptions of Television's Role in Public Image, Recruitment and Education, Journal of Advanced Nursing. 2013, 69(12): str. 2635-2643
- [11] R. Weaver: Men in Nursing on Television: Exposing and Reinforcing Stereotypes, Journal of Advanced Nursing. 2014, 70(4): str. 833-842
- [12] J.W. Egeland, J.S. Brown: Men in Nursing: Their Fields of Employment, Preferred Fields of Practice, and Role Strain, Health Services Research, 1989, 24(5): str. 693–707
- [13] J.J. Kerssens, B.M. Jozien, A.G. Margriet: Patient Preference for Genders of Health Professionals, Social Science & Medicine, 1997, 44(10): str. 1531-1540
- [14] Muayyad M. Ahmad, Jafar A. Alasad: Patients' Preferences for Nurses' Gender in Jordan, International Journal of Nursing Practice. 2007, 13(4): str. 237-242
- [15] C. Mackintosh: A historical study of men in nursing, Journal of Advanced Nursing, br. 26(2), rujan 1997, str. 232- 236

- [16] <https://allnurses.com/men-in-nursing/men-in-nursing-96326.html> , dostupno 10. kolovoza 2021.
- [17] R. Licul: Sestrinstvo – ženska profesija?, JAHR, br. 9, 2014., str. 183-192
- [18] S. Kalauz: Sestrinska profesija u svjetlu bioetičkog pluriperspektivizma, Pergamena i Hrvatska komora medicinskih sestara, Zagreb, 2011.
- [19] J. Evans: Men nurses: A historical and feminist perspective, Journal of Advanced Nursing, br. 47(3), kolovoz 2004, str. 321-328
- [20] S. Kalauz: Sestrinska profesija u svjetlu bioetičkog pluriperspektivizma, Zagreb, 2011.
- [21] Sestrinski glasnik, ISSN 1331-7563, Dvomjesečnik Hrvatske udruge medicinskih sestara, Zagreb, br. 1, 2004.
- [22] J. Evans: Men in nursing: Issues of gender segregation and hidden advantage, Journal of Advanced Nursing, br. 26(2), kolovoz 1997., str. 226-231
- [23] <https://minoritynurse.com/rethinking-gender-stereotypes-in-nursing/> , dostupno 10. kolovoza 2021.
- [24] <https://everydayfeminism.com/2013/06/male-nurse-so-what/> , dostupno 10. kolovoza 2021.
- [25] <http://www.hkms.hr/licence> , dostupno 11. kolovoza 2021.
- [26] https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2021/02/Ljetopis_Yerabook_2019.pdf , dostupno 11. kolovoza 2021.

Popis grafova

Graf 4.1.1. Spol sudionika – medicinsko osoblje.....	8
Graf 4.1.2. Dob sudionika – medicinsko osoblje.....	8
Graf 4.1.3. Obrazovanje sudionika – medicinsko osoblje.....	9
Graf 4.2.1. Spol sudionika – pacijenti.....	19
Graf 4.2.2. Obrazovanje sudionika – pacijenti.....	19
Graf 4.2.3. Dob sudionika – pacijenti.....	20

Prilozi

UPITNIK – STAVOVI PACIJENATA PREMA SESTRINSTVU KAO RODNO/SPOLNO OBILJEŽENOJ PROFESIJ

Poštovani,

Ovaj upitnik konstruiran je za potrebe istraživanja u svrhu izrade završnog rada na studiju sestrinstva Sveučilišta Sjever, Varaždin, pod naslovom: „**Položaj medicinskih tehničara u sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji**“ pod mentorstvom doc.dr.sc. Irene Canjuge. Upitnik je u cijelosti anoniman, a rezultati će se koristiti isključivo za izradu završnog rada i objavu u znanstvenim i stručnim časopisima. Potrebno je odvojiti 5 - 10 minuta za rješavanje. Uprava i Etičko povjerenstvo ustanova u kojima boravite su suglasni s provođenjem ovog upitnika. U svakom trenutku možete odustati od sudjelovanja u istraživanju ukoliko za navedenim osjetite potrebu ili nelagodu tijekom ispunjavanja ankete.

Unaprijed hvala!

Domagoj Osonjački

student Preddiplomskog stručnog studija Sestrinstvo Sveučilišta Sjever

e-mail: doosonjacki@unin.hr

tel: 00385 95 8206 125

Sociodemografski podaci sudionika

1. Spol sudionika:
  - a) muški
  - b) ženski

2. Dob sudionika: _____

3. Obrazovanje sudionika:
  - a) osnovna stručna sprema
  - b) srednja stručna sprema
  - c) viša stručna sprema
  - d) visoka stručna sprema
  - e) drugo (navesti): _____

4. Veličina naselja u kojem živite:
  - a) >100 000 stanovnika
  - b) 30.000 – 100.000 stanovnika
  - c) 5.000 – 30.000 stanovnika
  - d) <5.000 stanovnika

e) bez odgovora

5. Oboljenja zbog kojih ste hospitalizirani:
- a) bolesti mišićno-koštanog sustava
  - b) bolesti srca i krvožilnog sustava
  - c) bolesti dišnog sustava
  - d) neurološki poremećaji (moždani udar, epilepsija, Parkinsonova bolest)
  - e) bolesti osjetila (vida, sluha)
  - f) bolesti probavnog sustava
  - g) bolesti mokraćnih i spolnih organa
  - h) kožne bolesti
  - i) zloćudni tumori
  - j) endokrinološke bolesti
  - k) psihički poremećaji
  - l) drugo (navesti): _____
6. Koliko puta ste do sada već bili hospitalizirani: _____
7. Broj dana najduže hospitalizacije: _____

Iskustvo i subjektivna procjena važnosti spola osobe koja pruža zdravstvenu njegu

1. Molimo vas zaokružite spol osobe koja vam tijekom vašeg trenutnog boravka u bolnici pruža zdravstvenu njegu (medicinske sestre i tehničari): davanje terapije i injekcija, pomoć pri osobnoj njezi, hranjenju i sl.?
- a) ženska
  - b) muška
  - c) oba spola
2. Je li vam bitan spol osobe koja vam pruža zdravstvenu njegu?
- a) da
  - b) ne
  - c) ne mogu procijeniti
3. Kada biste mogli birati spol osobe koja će vam pružati zdravstvenu njegu, koji biste spol odabrali?
- a) muški
  - b) ženski
  - c) ne mogu procijeniti
  - d) nije mi važan spol osobe koja pruža zdravstvenu njegu
4. Molimo vas razmislite o svim vašim boravcima u bolnici. Koliko često vam je zdravstvenu njegu pružala osoba muškog spola?
- a) vrlo često
  - b) često
  - c) niti često niti rijetko
  - d) rijetko
  - e) vrlo rijetko

Stavovi prema sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji

Za svaku tvrdnju označite jedan odgovor. Ovdje se nalazi značenje pojedinog broja:

1 – potpuno se slažem

2 – slažem se

3 – niti se slažem niti se ne slažem

4 – ne slažem se

5 – potpuno se ne slažem

Tvrdnje	Odgovor				
Žene generalno pružaju bolju zdravstvenu njegu od muškaraca.	1	2	3	4	5
Osjećam se neugodno kada mi zdravstvenu njegu pruža muškarac.	1	2	3	4	5
Medicinski tehničari mi pružaju veći osjećaj sigurnosti od medicinskih sestara.	1	2	3	4	5
Liječnici više poštuju medicinske tehničare nego medicinske sestre.	1	2	3	4	5
Sestrinstvo je prikladnija profesija za žene jer su one brižnije i suosjećajnije po prirodi.	1	2	3	4	5
Medicinski tehničari su snalažljiviji od medicinskih sestara u hitnim situacijama.	1	2	3	4	5
Medicinski tehničari ne bi trebali raditi na odjelu ginekologije.	1	2	3	4	5
Medicinske sestre pružaju bolju zdravstvenu njegu na odjelima s djecom zbog svog majčinskog instinkta.	1	2	3	4	5
Medicinski tehničari pružaju bolju zdravstvenu njegu osobama s invaliditetom, psihijatrijskim bolesnicima i starijim osobama zbog svoje fizičke snage.	1	2	3	4	5
Sestrinstvo je profesija za žene.	1	2	3	4	5
Medicina je profesija za muškarce.	1	2	3	4	5
Obeshrabrio/la bih muškog člana obitelji (npr. brata, sina, oca, partnera) da izabere sestrinstvo kao profesiju.	1	2	3	4	5

Primarni izvor ankete: Stavovi pacijenata Opće bolnice Pula prema sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji, autori Roberto Licul i Stjepka Popović. Za korištenje ove ankete dobivena je pismena suglasnost autora.

UPITNIK – STAVOVI MEDICINSKOG OSOBLJA PREMA SESTRINSTVU KAO RODNO/SPOLNO OBILJEŽENOJ PROFESIJI

Poštovani,

Ovaj upitnik konstruiran je za potrebe istraživanja u svrhu izrade završnog rada na studiju sestrinstva Sveučilišta Sjever, Varaždin, pod naslovom: „**Položaj medicinskih tehničara u sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji**“ pod mentorstvom doc.dr.sc. Irene Canjuge. Upitnik je u cijelosti anonimn, a rezultati će se koristiti isključivo za izradu završnog rada i objavu u znanstvenim i stručnim časopisima. Potrebno je odvojiti 5 - 10 minuta za rješavanje. Uprava i Etičko povjerenstvo ustanova u kojima boravite su suglasni s provođenjem ovog upitnika. U svakom trenutku možete odustati od sudjelovanja u istraživanju ukoliko za navedenim osjetite potrebu ili nelagodu tijekom ispunjavanja ankete.

Unaprijed hvala!

Domagoj Osonjački
student Preddiplomskog stručnog studija Sestrinstvo Sveučilišta Sjever
e-mail: doosonjacki@unin.hr
tel: 00385 95 8206 125

Sociodemografski podaci sudionika

8. Spol sudionika:

- c) muški
- d) ženski

9. Dob sudionika: _____

10. Obrazovanje sudionika:

- f) medicinski tehničar/medicinska sestra
- g) prvostupnik/prvostupnica sestrinstva
- h) magistar/magistra sestrinstva
- i) doktor medicine
- j) doktor medicine, specijalist

11. Odjel/klinika/zavod na kojem je sudionik zaposlen: _____

12. Godine radnog staža sudionika: _____

Stavovi prema sestrinstvu kao rodno/spolno obilježenoj profesiji

Za svaku tvrdnju označite jedan odgovor. Ovdje se nalazi značenje pojedinog broja:

- 1 – potpuno se ne slažem
- 2 – ne slažem se
- 3 – niti se slažem niti se ne slažem
- 4 – slažem se
- 5 – potpuno se slažem

Tvrdnje	Odgovor				
Sestrinska profesija je primjerenija medicinskim sestrama nego medicinskim tehničarima.	1	2	3	4	5
Žene su bolje medicinske sestre od muškaraca.	1	2	3	4	5
Medicinski tehničari iskazuju manje suosjećanja i nježnosti prema pacijentima u odnosu na medicinske sestre.	1	2	3	4	5
Medicinski tehničari su feminizirani.	1	2	3	4	5
Medicinski tehničari imaju veće šanse za promaknuće od medicinskih sestara.	1	2	3	4	5
Primjerenije je da u hitnoj službi i na odjelima poput kirurgije i psihijatrije rade medicinski tehničari.	1	2	3	4	5
Primjerenije je da na odjelima poput ginekologije i pedijatrije rade medicinske sestre.	1	2	3	4	5
Medicinske sestre su na radnim mjestima češće izložene verbalnom ili fizičkom nasilju od medicinskih tehničara.	1	2	3	4	5
Pacijenti pokazuju više poštovanja prema medicinskim tehničarima nego prema medicinskim sestrama.	1	2	3	4	5
Liječnici i drugi zdravstveni djelatnici kao ravnopravne članove tima više uvažavaju medicinske tehničare.	1	2	3	4	5
Medicinski tehničari u odnosu na medicinske sestre su u medijima češće prikazani u pozitivnom kontekstu.	1	2	3	4	5
Medicinskim sestrama je teže uskladiti privatni i profesionalni život u odnosu na medicinske tehničare.	1	2	3	4	5

Medicinske sestre su sklonije profesionalnom izgaranju u odnosu na medicinske tehničare.	1	2	3	4	5
Medicinski tehničari imaju prednost pred medicinskim sestrama pri zapošljavanju u struci.	1	2	3	4	5

Sveučilište Sjever

SVEUČILIŠTE
SJEVER

IZJAVA O AUTORSTVU I SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, DOMAGOJ OSONJAČKI (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom POLOŽAJ MEDICINSKIH TEHNIČARA U SESTINSTVU KAO RODNO/SPOLNO OBLIJEŽENOJ PROFESIJ (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Domagoj Osonjački
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, DOMAGOJ OSONJAČKI (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom POLOŽAJ MEDICINSKIH TEHNIČARA U SESTINSTVU KAO RODNO/SPOLNO OBLIJEŽENOJ PROFESIJ (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Domagoj Osonjački
(vlastoručni potpis)